

Τὰ ἀρχοντικά τοῦ Ζαγορίου καί οἱ γρεντές...

Ἀρχισε ἀπὸ προηγούμενα φύλλα καὶ θὰ ὁλοκληρωθεῖ στὰ ἐπόμενα, ἡ ὥραία μελέτη τοῦ κ. Βασίλη Χαρίση γιὰ τὰ ἀρχιτεκτονικά καὶ τὰ ἄλλα παραδοσιακά κατάλοιπα τῶν χωριῶν μας. Ὅπως τονίζεται καὶ σ' ἄλλες στήλες, πού δημοσιεύεται κριτικό σημείωμα, γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ κ. Χαρίση, στὴν πανθομολογούμενη ἀνάγκη νὰ διατηρηθεῖ μὲ κάθε τρόπο τὸ παραδοσιακὸ χρώμα τοῦ Ζαγοριοῦ μας, τουλάχιστο στὸν τομέα τῶν κατασκευῶν, ἀπὸ καμμιὰ πλευρὰ δὲν προβάλλεται ἀντίρρηση. Ὅλοι εἶναι σύμφωνοι. Καὶ τὸ Κράτος μὲ τοὺς νόμους πού ψηφίζει γιὰ τὴ διάσωση τῶν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν καὶ οἱ ἐνδιαφερόμενοι πληθυσμοί, καὶ στὴν περίπτωσή μας οἱ Ζαγορίσιοι. Εἰδικώτερα οἱ τελευταῖοι, ὅπως ἔχουμε γράψει κατ' ἐπανάληψη, ἔχουν αὐξημένη συναίσθηση εὐθύνης γιὰ τὴ διάσωση τῶν θησαυρῶν, πού μὲ κόπους, ἰδρώτα καὶ αἷμα πολλές φορές, δημιούργησαν οἱ πρόγονοί τους καὶ αἰτημά τους βασικό, ἀπὸ χρόνια τώρα, ἦταν νὰ στραφεῖ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Πολιτείας πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση.

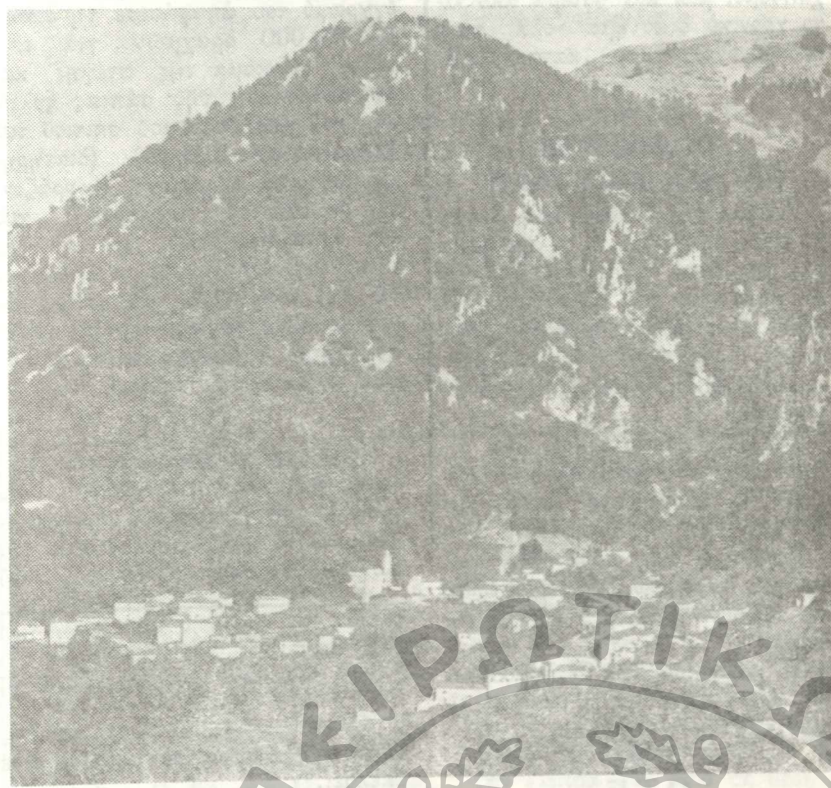
Μὲ ἱκανοποίηση, λοιπόν, δέχτηκαν τὴ δημοσίευση τῶν σχετικῶν νόμων καὶ πίστεψαν πὼς θὰ τοὺς παρασχεθεῖ κά-θε διευκόλυνση στὸ νὰ μπορέσουν νὰ κρατήσουν ἀπείραχτους ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου τοὺς θησαυροὺς πού γιὰ τὴ διάσωσή τους ἐνδιαφέρονται καὶ ἡ Πολιτεία καὶ οἱ ἴδιοι, περισσότερο αὐτοί, γιατί ἀποτελοῦν κληρονομιά καὶ καμάρι τους. Ἀκόμα καὶ ἀνάγκη ζωῆς, μιά πού κάθε χρόνο, ὅλο καὶ περισσότερα σπίτια τοῦ Ζαγοριοῦ, λησμονημένα ὡς τότε ἢ ἐγκαταλειμμένα, ξαναζωντανεύουν ἀλλὰ καὶ καινούρια χτίζονται.

Ἡ ἱκανοποίηση ὅμως δὲν ἄργησε νὰ μεταβληθεῖ σὲ ἀπογοήτευση, ὅταν διαπιστώθηκε ὅτι κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν νόμων, τὰ ἀρμόδια ὄργανα, προσκολλημένα στὸ γράμμα κί' ὄχι στὸ πνεῦμα τῶν νόμων καὶ ἐξαρτημένα ἀπὸ τὴ γραφειοκρατία, δημιουργοῦσαν προβλήματα δυσεπίλυτα στοὺς ἐνδιαφερόμενους γιὰ ἐπισκευὴ τῶν σπιτιῶν τους καὶ γίνονταν τροχοπέδη στὴν ὑλοποίηση τῶν ὥραίων προθέσεων τοῦ νομοθέτη. Καὶ μόνο ἓνα παράδειγμα ἂν ἀναφερθεῖ θὰ διαπιστωθεῖ σὲ τί βαθμὸ ἡ ἴδια ἡ Πολιτεία ναρκοθετεῖ τὰ μέτρα πού ἡ ἴδια ψήφισε. Γιὰ νὰ γίνει π.χ. ἡ ἀλλαγὴ ἐνὸς ξύλου, μιᾶς γρεντᾶς, στὴ στέγη ἐνὸς σπιτιοῦ, χρειάζεται μελέτη μηχανικοῦ! Μὰ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος πού θὰ διαθέσει γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ δεκάδες χιλιάδες δραχμές, ὅταν ἡ δουλειὰ πού πρόκειται νὰ γίνει δὲν κοστίζει παρὰ ἐλάχιστα; Ὑπάρχει λογικὴ στὸ γράμμα αὐτῆς τῆς διάταξης; Καὶ μπορεῖ νὰ ὑποστηριχθεῖ ὅτι δίνεται σωστὴ ἐρμηνεία ἀπὸ τὰ ἀρμόδια ὄργανα, πού νὰ κατατείνει στὴ διάσωση καὶ προστασία τοῦ ἀρχιτεκτονικοῦ κατάλοιπου, γιατί αὐτὸ στὸ τέλος - τέλος ἐνδιαφέρει, ὅταν αὐτὰ ἀπαιτοῦν τὴ σχολαστικὴ ἐφαρμογὴ αὐτῶν τῶν διατάξεων;

Αὕτῃ ἡ κατάσταση εἶναι ἀπαράδεκτη καὶ δὲν ἐξυπηρετεῖ κανένα. Οὔτε τοὺς κατοίκους, οὔτε τὴν προθέσει τῆς Πο-

λιτείας. Ὑπάρχει τρόπος θεραπείας τῆς; Καὶ βέβαια ὑπάρχει. Εἶναι οἱ συμπληρωματικὲς ὁδηγίες μὲ τὴς ὁποῖες πρέπει νὰ ἐφοδιάσει τὸ Ὑπουργεῖο τὴς ἀρμόδιες ὑπηρεσίες τοῦ ἔτσι πού νὰ τοὺς λύσει τὰ χέρια, νὰ τοὺς ἀποδεσμεύσει κάπως ἀπὸ τὴς στυγνὲς ἀπαιτήσεις τῆς γραφειοκρατίας, πού οὔτε λογικὴ, οὔτε προοπτικὴ, ἀλλὰ καὶ οὔτε συναίσθημα ἔχει, γιὰ νὰ κατανοήσει ὄχι μόνο τὴν ἐπιφάνεια, μὰ καὶ τὸ βάθος τοῦ προβλήματος, καὶ νὰ τὴς φέρεי συμπαραστάτες τῶν κατοίκων στὴν προσπάθεια πού καταβάλλουν νὰ σώσουν τὴν κληρονομιά τῶν προγόνων τους.

Ἄν συνεχισθεῖ ἡ κατάσταση πού ὑπάρχει, θὰ προξηγηθοῦν ἀνυπολόγιστες ζημιὲς στὰ ἀρχιτεκτονικά κατάλοιπα

ΜΕΡΙΚΗ ΑΠΨΗ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΕΟΡΦΟ

τοῦ Ζαγοριοῦ καὶ τὴν εὐθύνη θὰ φέρει τὸ Κράτος καὶ οἱ ὑπηρεσίες του. Εἶναι πολλὰ πού πρέπει νὰ γίνουν γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῶν νόμων, γι' αὐτὸ πολλές ὁδηγίες εἶναι ἀνάγκη νὰ δοθοῦν. Ἄς τὴς μελετήσουν οἱ ἀρμόδιοι. Καὶ ἄς τὴς μελετήσουν σύντομα καὶ πρὸ παντός μὲ κατανόηση τῆς πραγματικότητος καὶ τῶν συνθηκῶν ζωῆς πού ὑπάρχουν σήμερὰ στὸ Ζαγόρι. Ἀλλοιῶς, ἂν ἐξακολουθήσουμε νὰ ἐπιμένουμε γιὰ τὴν ἀλλαγὴ μιᾶς γρεντᾶς στὴ μελέτη μηχανικοῦ, τὸ μόνο πού θὰ ἀπομείνει στὸ τέλος ἀπὸ τὰ ἀρχοντικά τοῦ Ζαγοριοῦ, θὰ εἶναι οἱ γρεντές ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῶν στεγῶν.

Κί' ἄς στείλουν τότε οἱ ἀρμόδιοι τοὺς μηχανικοὺς νὰ τὴς καταγράψουν...

Ἡ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚὴ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

σημειώματα

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΖΑΓΟΡΙ

ΑΙΤΙΟΤΗΤΑ ναί αλλά σε περιοχές που υπάρχει έστω και σχετική οικονομική άνεση. ΑΙΤΙΟΤΗΤΑ σε περιοχές φτωχές, όπως το Ζαγόρι, είναι τουλάχιστο έλλειψη σωστού προγραμματισμού.

Κινδυνεύει ο πληθωρισμός από ένα έργο, που θα γίνει στο Ζαγόρι, όπου ο πληθωρισμός του στερείται και των στοιχειωδών αναγκών:

Η διάθεση των διασκευασμένων στα άστικά κέντρα που αναγκάζεται ή κυβερνήση να κάνει, διότι εκεί βρίσκεται και ο δγκος των ψηφοφόρων, είναι ή βασική αιτία του πληθωρισμού και ή ερήμωση της ύπαιθρου.

Ας επανεξετάσουν οι οικονομικοί εγχέφαλοι την ισομερή, έστω, διάθεση των χορηγήσεων και τις ολοκληρώνεται και ένας δρόμος κάθε χρόνο, διότι τώρα με τις δαπάνες για πρόχειρη κατασκευή (χαλικόστρωση) τύπος δεν πετυχαίνουμε, μιά και ύστερα από λίγο χρονικό διάστημα όλα αυτά παρασύρονται και καταστρέφονται.

ΟΙ ΔΑΣΙΚΟΙ
ΚΑΙ ΤΟ ΦΑΓΟΠΟΤΙ

Ρωτάμε την επιθεώρηση Δασών αν είναι αληθινή ή πληροφορία μας ότι, όταν οι δασικοί υπάλληλοι πηγαίνουν στη Κοινότητα για σήμανση και άλλες εργασίες υπηρεσιακές, προηγείται όδελιάς, μπύρες κλπ. από τα μέλη των συνεταιρισμών.

Και διαρωτιόμαστε πως είναι δυνατόν δημόσιοι υπάλληλοι να δέχονται φιλοδοξήματα πριν από την εκτέλεση της υπηρεσίας τους. Νομίζουμε ότι πρόκειται περί σοβαρού παραπτώματος που απαιτεί της δικαιοδοσίας του κ. Εισαγγελέα.

Η εφημερίδα μας θα δημοσιεύει απ' εδώ και στο εξής τέτοιου είδους παράβαση επώνυμα.

Ο.Τ.Ε.

Για να φανεί τη υπηρεσίες προσφέρει ο ΟΤΕ στο Ζαγόρι αναφέρουμε δύο γεγονότα:

Α' Ο συμπατριώτης Α.Κ. ασθένης σοβαρά. Προσπάθησε ή οικογένειά του να έλθει σ' επαφή με το γιό του στις Φραγκάδες λόγω της σοβαρότητος. Δυστυχώς παρά τις προσπάθειές της δεν κατόρθωσε να επικοινωνήσει με το τηλέφωνο και έστειλε ΤΑΞΙ να ειδοποιηθεί. Όμως το μοίρατο επήλθε μετά τριώρο, χωρίς ο γιός του να βρεθεί στις τελευταίες ώρες του πατέρα του.

Β' Ο συμπατριώτης Κ.Π. αίσθανθηκε άνωμαλία στην καρδιά του. Η λειτουργία του τηλεφώνου

Ο ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΓΡΑΦΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΥΚΟΥΛΙ

(Α')

"Έχουν περάσει περισσότερα από 4 χρόνια, κατά τα οποία αγωνίζομαι να μάθω, γιατί δεν έφτασε ακόμα στη Μπάγια (Κίψους) του Ζαγοριού το ειδικό μετάλλιο, που με σχετικό Διάταγμα δόθηκε στο συμπατριώτη μας Χρυσ. Νούλη σαν θράβευση για την εξαιρετική αγροτική του δραστηριότητα κατά τα περασμένα χρόνια. Για το ζήτημα αυτό έχω υποβάλει πολλές αναφορές στο Υπουργείο Γεωργίας και έχω δημοσιεύει αρκετές φορές σε διάφορες εφημερίδες. Καμιά απάντηση όμως από τους αρμόδιους. Τι να πει κανένας με το ξεκαθάρισμα αυτό της Κρατικής μας μηχανής; Νομίζω πως χρειάζεται κάποια αλλαγή στη νοσοτροπία που έχουν οι Κύριοι κ. αρμόδιοι. Αυτό τουλάχιστο απαιτεί το σωστό νόημα του Δημοκρατικού μας πολιτεύματος.

(Β')

— Το υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών (Διεύθυνση Αναστηλώσεως Νεωτέρων Μνημείων) με το με αριθμό 35599) 11.6.1980 έγγραφό του αποφάσισε τη διάθεση 200.000 δραχμών για επισκευή (γύρισμα της στέγης και αντικατάσταση της σάπιας ξυλείας) του παραδοσιακού σπιτιού του Πλακίδα στο Κουκούλι (διατηρητέο ιστορικό μνημείο). Έκπράζονται θερμότερες ευχαριστίες για την κατανόηση που έδειξαν ως προς αυτό το σημείο οι αρμόδιοι. Με την ευεργετική αυτή γενναιοδωρία του Υπουργείου πρέπει να αποφευχθεί ο άμεσος κίνδυνος του βουλιγγματος της στέγης του.

(Γ')

— Κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς το λεωφορείο του ΚΤΕΛ της γραμμής Γιάννινα-Σκαμνελιού για εξυπηρέτηση των Κουκουλιώτικων μαθητών, που

έμως είχε και πάλι διακοπή. Έστάλη φορητό για να ειδοποιηθεί γιατρός και τα παιδιά του.

Όταν όμως έφθασαν τις πρωινές ώρες στη Λάιστα το μοίρατο είχε πέσει.

Ας δγάλει κάθε συμπατριώτης τα συμπεράσματά του για την εγκληματική αδιαφορία των υπηρεσιών του ΟΤΕ, ό οποίος μας ανακοινώνει την τοποθέτηση εκατοντάδων χιλιάδων συσκευών κάθε χρόνο.

ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΗ ΘΕΣΗ

Ορισκόμαστε, γιατί, ύστερα από δύομισι χρόνια, πρέπει, να διακόψουμε την αποστολή της εφημερίδας σε συμπατριώτες που τη στέλνουμε κάθε μήνα με πολύ κόπο και φροντίδα, χωρίς μέχρι σήμερα να πάρουμε νέα τους. Άν παίρνουν «Τὸ ΖΑΓΟΡΙ μας», αν το διαβάσουν αν τους άρεσει.

ζήτημα αυτό. "Ας συνηγορήσει, αν θέλει.

(Δ')

— Με την ευκαιρία, που έφυγε μέριος (Κίψους) Γρηγόριος Γαρουδής υπέβαλε την παραίτησή του από τα υπεύθυνα ένορικά του καθήκοντα, οι κάτοικοι της ένορίας Κουκουλιού, στην οποία υπηρέτησε για 12 χρόνια σαν εφημέριος της με πολύ ζήλο και άφοιαση, αισθάνονται την υποχρέωση να απευθύνουν προς αυτόν ευγνώμονες τις καλύτερες ευχές για να περάσει και τα υπόλοιπα χρόνια της συνταξιοδικής του ζωής με γαλήνη, υγεία κι οικογενειακή ευτυχία.

(Ε')

— Τον τελευταίο καιρό οι παρακάτω Κουκουλιώτες πρόσφεραν στο Έκκλησιαστικό Ταμείο για διορθωμή του κομητηριού του χωριού τα παρακάτω ποσά: α) Βασίλειο Τσάλιου στη μνήμη του Κ. Τσάλιου δρχ. 1000, β) Ανώνυμος δρχ. 2000, γ) Μιχ. Τάγκας στη μνήμη Εδανθ. Τάγκας δρχ. 500, και δ) Πέτρος Καραγιάννης στη μνήμη του αδερφού του Γιάννη Καραγιάννη δρχ. 3.000.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΣΤΗ ΔΕΣΜΟΤ

1) Παρ' όλον ότι ο Πολιτιστικός Σύνδεσμος Ζαγορισιτών έχει σαν αρχή να αποφεύγει απαντήσεις μέσω του τύπου, δεν μπορεί να παραδίδει την καυστική κριτική του κ. Α. Τόλογλου τουλάχιστον, στα δύο ερωτήματα που άφορούν τη συγκρότηση της Γεν. Συνέλευσης και την εκλογή των μελών του νέου Διοικητικού Συμβουλίου.

Η Συνέλευση που έγινε στις 14 Απριλίου και όχι στις 4 είχε άπαρτία σύμφωνα με το καταστατικό, ή δέ εκλογή των νέων μελών του Δ. Συμβουλίου, έγινε κατά τρόπο δημοκρατικό και μέσα σε πνεύμα πολιτισμού όπως αρμόζει στους Ζαγορισιούς.

Βέβαια στη διάρκεια της Συνελεύσεως δημιουργήθηκε κάποια δυστήρια από τους όμιλητές για θέσεις πάνω σε θέματα του Ζαγοριού.

Αυτό το σκοπό έχουν οι Γεν. Συνελεύσεις. Να ακούεται ή φωνή όλων των μελών, ανεξάρτητα αν συμφωνούν ή διαφωνούν με την πλειοψηφία. Απορίας έμως άξι είναι, πως έδεχθη ο κ. Α.Τ. να είναι υποψήφιος για την εξέλεγκτική Έπιτροπή, τη στιγμή που διαπίστωσε ότι ή εκλογή οδηγούταν στο δρόμο της ύφαρξηής!

Όσον άφορα τις προτάσεις για τον τρόπο της εκλογής και την εξαγγελία προγραμματίων από τους υποψηφίους, είναι θέμα τροποποίησης, του Καταστατικού, για την οποία το Δ. Συμβούλιο κάλεσε δύο Γεν. Συνελεύσεις.

Όσον άφορα, την οικονομική ενίσχυση απόρων οικογενειών και μαθητών, ο Σύνδεσμος δεν έχει τέτοια οικονομική δυνατότητα.

ΤΟΤ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΤ
ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

νίσχυση απόρων οικογενειών και μαθητών, ο Σύνδεσμος δεν έχει τέτοια οικονομική δυνατότητα.

Επειδή συμερίζεται μαζί με σας, τις άνάγκες όλων των Κοινοτήτων, γι' αυτό άποδίδωμε στον άγωνία για την αλλαγή των όρων της διατήρησης των Α) φών Ριζάρη, με τα γνωστά αποτελέσματα.

Ο Σύνδεσμος είχε χροευνικό συγκρότημα, αλλά αναγκάστηκε να διακόψει την δραστηριότητά του, από τις επικρίσεις δυστυχώς πολλών Ζαγορισιτών.

Η αύξηση της συνδρομής, που δεν εγκρίθηκε από τη Γεν. Συνέλευση, μπορεί εύκολοτα να γίνει, προαιρετικά, με καλή θέληση των μελών της.

Για τον «Κάποιον»

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Συνδέσμου Ζαγορισιτών, απαντώντας στο δημοσίευμά σας: «ΙΚΕΣΙΑ», που δημοσιεύτηκε στο φύλλο 27 του Ιουνίου της Εφημερίδας «Τὸ ΖΑΓΟΡΙ μας» σας γνωρίζει και με την ευκαιρία και σ' όλους τους Ζαγορισιούς, ότι δεν υπάρχει διαμάχη με την Εφημερίδα «Τὸ ΖΑΓΟΡΙ μας» και την Συντακτική της Έπιτροπή. Άλλωστε όλα τα μέλη της είναι και μέλη του Συνδέσμου μας, συνεργάζεται και θα συνεχίζεται πάντα, για το καλό του Ζαγοριού.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
ΙΩΑΝ. ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ
Ο Γραμματέας
ΗΡ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΧΩΡΙΟ

Θά δγαίνει απ' το κλινάρι σου το κέδρο ή μοσχολόλια και τα θραντά στρωσίδια σου θ' αστράφτουν παστρικά θάρθε ή γριά μανούλα σου με τη σταχτιά όμπόλια — νύχτα καλή — να σου ευχηθεί τόσο πονετικά.

Βελάσματα γαυγίσματα, μιά μακρυνή φλογέρα θ' ακούς στο γλυκοχάρμα, ξύπνημα στο χωριό. Άνάλαφρος θά πεταχτεί, θά τρέξει στον άγέρα. Θά πεις και γάλα τ' άρμεξεν ή ντροπαλή Μαριώ.

Θά πās μεσ' στη μικρή εκκλησιά κάτω απ' το βουνάκι να βρεις την πρώτη πίστη σου στην ίδια τη γωνιά. Κι αν τη χωριάτα Παναγιά φωτίσεις με κεράκι θέ να σου δείξει ή όψη της πόσα μοχθεί ή άγροτιά.

Όλη τη μέρα θά γυρνās παρέα με ξευγάδες. Τριγύρω σου θά τραγουδούν τζιτζίκια και νερά. Θά ιδείς κοπέλες όρσερές, θά ιδείς γερές μανάδες. Θά ιδείς, θά ιδείς την ξάστερη παρθενική χαρά.

Μά, για την πολιτεία ξανά τομάζεται ή καρδιά σου, αν και πλημμύρισε, άπλη γαλήνια όμορφιά. Μισείς τη χώρα. Μά σ' αυτήν τραβούν τα δήματά σου Λέν πώς το θύμα άδιάκοπα τραβιέται απ' το φονιά.

ΜΑΡΙΑ ΚΕΣΙΩΣ

Από τη συλλογή «Ζάλλογο», Αθήνα 1969

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΤ

Του χωριού πειρόχτιστα τα σπίτια, με σκεπές κι αϋλές πλακόστρωτες, μ' όθορους ψηλούς δλόγυρα, μοιάζουν κάστρα και πυργόσπιτα

Απ' αλάργα όμορφοθώρητα ροβολούν κοπαδιαστά σε πλάι, σκαλωμένα σε γκρεμούς, σε θράχια άνασάινουν μόσχο, κρένουνε με τ' άστρα.

Τά σοκάκια και οι στράτες σου μαρμαρένιες στρώσεσ ξεδιπλώνουν, ρυθμικός άχός το διάβα σας, ζωντανεύει από ψηλά τους μαχαλάδες.

Πάνωθέ σου γαλαζένια λαγαράδα — (διαύγεια) χρυσωμένα απ' το ήλιου τη λαμπράδα. Όλο γειά το άγέρι και φρεσκάδα κρούει την άναρία πρασινάδα.

Λάτρεμά μου και λαχτάρα μου του χωριού μου κάθε χάρη κι όμορφάδα, πίκρα μου τρανή και στοχασμός μου το μαράζι μου κι ό χαλασμός μου

ΜΕΝΕΛΑΟΣ Σ. ΚΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ

Σκυμμένη στο λυχνάρι της ή λυγρή κεντάει κεντάει μαντίλι δλόλευκο κι αλάργα το τηράει μή κάνει λάθος και γι' αυτό δλόσυχα μετράει.

*

Τὸ νήμα κομποδένοντας γέρνει στο μαζιγλάρι και ή ματιά της πέταξε, έφτασε στο φεγγάρι. Πώς θάθελε να τούμαζε ό νιός που θά την πάρει;

*

Ξάφνου άκούστηκε ή φωνή λυπητερή του γκιώνη φηλά απ' τα χαλάσματα, πόνος θαύσε τη ζώνη. Στόν Αδην ό νιός της τράβηξε κοντά στην Παρσεφόνη

*

έκει που οι δράκοι οι κακοί οι Λάμιες κατοικούνε, έκει που πόνου κύματα μες στα σκοτάδια σπούνε, και παίρνουν μέσα στους άφρους καρδιές που άγαπούνε, καρδιές που οι δόλιες προσπαθούν παρηγοριά να βρουνε.

*

Σε τέτοιους μαύρους λογισμούς ή κόρη άπεκοιμήθει και στ' όνειρό της έδωπε τάχα σαν παραμύθι: πώς τάχα νιός την άρπαξε σαν γέρακας τ' όρνιθι, και σε παλάτια τράβηξαν που μολόγαν οι μύθοι.

*

Παλάτια μαρμαρόκτιστα, παλάτια μαγεμένα, που σκλάβοι άλευτέρωτοι σέρνονται ντροπισμένα, παλάτια που μολόγαγε σε χρόνια περασμένα ή Βάβυ ή άσπρόμαλλη σ' άγγόνια χαϊδεμένα.

*

Ό νιός όταν εφθάσανε μες το θρόνι τη δάξει και διάτα και της άφησε τι θέλει να προστάξει. Κι' αυτή στους σκλάβους πονετά έλευθερία μοιράζει, και μέσα στα δισάκια τους, όλο φουριά τους δάξει.

*

Σε τέτοια πλάνα όνειρατά τη βρήκε ή αύγή και το πουλί που τέλεγε στ' αντικρινό δεντρί, την κόρη την όμορφοιά της μάννας το κλωνί, και το μαντίλι ξέμακρα κείταται στο χαλί.

ΕΥΡΥΠΙΑΔΗΣ Μ. ΒΟΓΛΑΘΗΜΟΣ

ΟΙ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟΙ
ΘΗΣΑΤΡΟΙ

Άγαπητοί συμπατριώτες, διάβασα το άρθρο σας για τον κίνδυνο που υπάρχει για την άπώλεια των θσων σώζονται άπό καλλιπαχνητών θησαυρών στο Ζαγόρι.

Συμφωνώ άπόλυτα με τις θέσεις σας. Έχω τη γνώμη όμως σ' αυτή διαφύλαξη των δεν είναι εύκολο έργο. Δεν ξέρω αν θά ήταν δυνατό να συζητισθεί μιά Έπιτροπή από γνωστούς για τη θήση και την άγασή τους για τη γενέτειρα Ζαγοριότητα, με σκοπό την καταγραφή σε κάθε χωριό βλων αυτών των υπελεμμάτων τα λαθού μας πολιτισμού. Έστω και αν άποτελούν σήμερα έλικοηρία

ορισμένων ατόμων. Έτσι υπάρχει κάποια πιθανότητα να άποσπασθεί σε κάποιο βαθμό κάθε πρόθεση εξαγωγής των από το Ζαγόρι. Άν τελευτήσουν βέβαια ότι ή προσπάθεια θά είναι δύσκολη, μιά δε νομίζω ότι κάθε άλλος τρόπος διαφύλαξης των παρούσας περισσότερες πιθανότητες άπαιτείται. Πάντως ή συζήτηση που άρχισε με το άρθρο σας θά είναι χρήσιμη. Έχω την έλπίδα ότι, από τη θέση σας θά μπορούσατε να το παρακολουθήσετε το θέμα με περισσότερη ευχέρεια και άποτελεσματικότητα.

Με πολλή εκτίμηση
ΑΛΚΗΣ ΜΥΡΣΙΝΗΣ - ΜΑΝΟΥΣ

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Από τυπογραφικό λάθος έλλαξε μιά λέξη στο λαογραφικό δημοσίευμα του Θ. Κ. Δέρβου το μήνός Μαΐου «Ένας νταής στο Ζαγοροχώρι». Τὸ σωστό είναι: «Και μ' ένα πηδύμα βρίσκειται κι αυτός στο μινιάρ το βίκου, άγχαλασμένος με το φίλο του το Βασιλά».

'Αρχιερατική λειτουργία στον 'Αγιο Νικόλα Κήπων

Στις 15 'Ιουνίου 1980 ο καλός Δεσπότης μας κ. Θεόκλητος διήγαγε στο Ζαγόρι και τέλεσε 'Αρχιερατική λειτουργία στην Κεντρική εκκλησιά της Μπάγιας «'Αγιο Νικόλαος». Με πόση στοργή βλέπει τον τόπο μας ο Μητροπολίτης των Γιαννινών δεν είναι ανάγκη να εξαρθεί από την εφημερίδα μας. Το Ζαγόρι χρωστάει μεγάλη ευγνωμοσύνη στον άξιό ιεράρχη μας, γιατί με τη στοργική φροντίδα Του επανδρώθηκαν όλες οι ένορίες του Ζαγοριού με εφημέριους.

Η 'Αρχιερατική λειτουργία στη Μπάγια υπήρξε τούτη τη φορά τιμητική, όχι μόνο για όλο το Ζαγόρι, αφού κατ' αυτή έκανε και δυο χειροτονίες υποψήφιων Ζαγορίσιων κληρικών, μα κατά κύριο λόγο τιμήθηκε η Μπάγια. Πραγματοποιήθηκε η λειτουργία αυτή στη Μπάγια για να τιμηθεί κατά κάποιον τρόπο ο εφημέριος αυτού του χωριού Πανσοσιολογίστατος Παπά Γρηγόρης Γκρουδής με την ευκαιρία που υπόδαλε παραίτηση εδώ και λίγων καιρών από τα εφημεριακά του καθήκοντα.

Κατά τη λειτουργία αυτή ο Δεσπότης προέβη και σε δυο χειροτονίες. Χειροτόνησε το διάκονο Κων. Βλαχιώτη σε πρεσβύτερο με προορισμό να γίνει εφημέριος στην ένορία 'Ελατοχωριού του Ζαγοριού και τον υποδιάκονο διάκονο Δημ. Παπαδουλαίου από το Στολόδο που κι αυτός πρόκειται να πληρώσει την άδεια θέση από εφημέριο στο χωριό αυτό.

Η λειτουργία αυτή, καθώς καταλαβαίνει κανένας πολύ επιδημική. Η εκκλησία του χωριού γεμάτη κόσμο.

Κατά το τέλος της ο παραιτημένος πια από τα εφημεριακά του καθήκοντα και σεβάσμιος Παπά - Γρηγόρης με δολοφάνη τη συγκίνησή του προσφωνώντας πολύ πετυχημένα το Σεβασμιώτατο αναφερόμενος στην τριαντάχρονη υπηρεσία του στο 'Ιερατείο της Μητρόπολης των Γιαννινών. Αναφέρθηκε με φιλόστοργη ευγνωμοσύνη στη μνήμη των γονέων του, που του έδωσαν τη βασική χριστιανική αγωγή. Μνημόνεψε με ευγνωμοσύνη τη ζήλευτη παιδεία και γραμματική κατάρτιση, που πήρε από το φημισμένο 'Ελληνιστή δασκάλο 'Αλέξ. Τσέρη, καθώς και την ευεργετική επίδραση που είχαν γι' αυτόν και για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του οι συμβουλές και το Χριστιανικό παράδειγμα των παπών της Μπάγιας, που γνώρισε από τα παιδικά του χρόνια, ως ότου ιερώθηκε και αυτός.

(Σημ.: Η Μπάγια κατά γενικό κανόνα είχε πάντοτε πολύ καλούς παπάδες).

Τέλος ευχαρίστησε όλους τους

Μπαγιώτες, αλλά και τους Κουκουλιώτες και τους Βραδευινούς, για την πολύτιμη συνδρομή τους (είχε διατελέσει εφημέριος και στα χωριά αυτά κατά διάφορα χρονικά διαστήματα) ώστε να ανταπεξέλθει όπως έπρεπε στα εφημεριακά του καθήκοντα για τρεις δολοφάνες δεκαετίες.

Ο Μητροπολίτης με έμπνευσμένη ομιλία του μίλησε κατόπι προς το εκκλησίασμα κατά γενικό τρόπο γύρω από τα καθήκοντα του 'Ιερατείου έναντι της εκκλησίας και της κοινωνίας. Τόνισε τη σημασία του καλού 'Ιερατείου. Έφερε σαν παράδειγμα καλού λειτουργού του 'Υψίστου το γέροντα Παπά Γρηγόρη, που υπόδαλε την παραίτησή του από τα υπεύθυνα εφημεριακά του καθήκοντα. Αναγνώρισε τις όντως πολύτιμες υπηρεσίες του, τον συγχάρηκε και του εύχθηκε να περάσει ειρηνικά και ευτυχισμένα και τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του. Διατύπωσε την επιθυμία Του και την εχρή Του και στο εξής να βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να έχει σαν Μητροπολίτης των Γιαννινών ανάμεσα στο 'Ιερατείο του συνεργάτες και συλλειτουργούς τέτοιους σαν τον Παπά Γρηγόρη.

Αφού τελείωσε η λειτουργία, τόσο ο Μητροπολίτης με την ακολουθία του, όσο και όλο το εκκλησίασμα τίμησαν και με την επίσκεψή τους τον τιμώμενο κληρικό στο σπίτι του, όπου προσφέρθηκαν αναψυκτικά και ευχήθηκαν όλοι στον Παπά - Γρηγόρη να περάσει και τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του με Χριστιανική αρετή, υγεία και οικογενειακή ευτυχία. Παρόμοιες ευχές υποβάλλει στο σεβάσιμο αυτό κληρικό και η εφημερίδα μας.

«ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ»

★

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ:

Ο Παπά - Γρηγόρης γεννήθηκε στη Μπάγια στα 1901. Αποφοίτησε από το 'Ελληνικό Σχολείο του χωριού του, όπου πήρε εξαιρετική γραμματική κατάρτιση, ιδιαίτερα από το φημισμένο δάσκαλο 'Αλέξ. Τσέρη, Μπαγιώτη. Φιλομάθης καθώς ήταν καλλίεργος και άπλωσε τη μόρφωσή του. Φοίτησε για δυο χρόνια στο 'Ιερατικό Φροντιστήριο Βελλας. Στις 2 'Απρίλη 1952 χειροτονήθηκε διάκονος από τον τότε Μητροπολίτη των Γιαννινών Δημήτριο. Από τον ίδιο Μητροπολίτη στις 6 'Απρίλη του ίδιου χρόνου χειροτονήθηκε πρεσβύτερος. 'Αρχικά και για λίγο διάστημα υπηρέτησε στο Βραδέτο. Γρήγορα μετατέθηκε στη Μπάγια. Στη Μπάγια κατά τις 15 'Ιουλίου 1962 χειροτονήθηκε σε Οικονόμο από το σημερινό 'Αρχιεπίσκοπο 'Αθήνας και έλης της 'Ελλάδας (τότε Μητροπολίτη

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΒΙΤΣΑΣ

Κύριε Διευθυντά,
Ζ α γ ό ρ ι !

Ένας τόπος της 'Ελλάδας θυμωφός που σε γοητεύει και θέλεις να δρίσκεσαι κοντά του.

Πέρανοντας το δρόμο για το Δυτικό Ζαγόρι και πλησιάζοντας στη χαράδρα του Βίκου το πρώτο χωριό που βλέπεις να προβάλλει μπροστά σου ή Βίτσα, σαν ένας υπέροχος πύλας που κανένας ζωγράφος δεν θα μπορούσε γ' απεικονίσει τις λεπτομέρειες της ομορφιάς της. Μια γραφική αυστηρή ομορφιά που πλησιάζοντας και μπαίνοντας μέσα σ' αυτό σε κυριεύει.

Είναι η μικρή μου πατρίδα. Είχα να έρθω σ' αυτή χρόνια πολλά και εκτός από τη φυσική του ομορφιά και τους άπλοικούς του ανθρώπους παρατήρησα μεγάλη δραστηριότητα σε έργα. Η εκκλησιή μου μεγάλωνε βλέποντας διάφορα συνεργεία να εργάζονται. Αναζητήσα τον Πρόεδρο και τον ρώτησα θέλοντας να μάθω ότι γίνεται πρόσθετος της δημοφούς Βίτσας και καί ήταν ο πιο αρμόδιος γι' αυτές τις πληροφορίες. 'Αξιόζει τον κόπο να σας απαριθμήσω, όπως και να συγχάρω αυτούς που συνετέλεσαν για την πραγματοποίηση όλων αυτών.

Αρχίζοντας από τα έργα που έγιναν μέσα στο χωριό βλέπω να επισκευάζεται το κοινοτικό κατάστημα (καφενεύο). Έμαθα ότι μέχρι σήμερα ξεδούτηκαν 50.000 δραχ.

Διάφοροι τοίχοι αντιστήριξης, πεζοδρόμια πλακόστρωτα, αρμονικά συνδυασμένα με το γκαλντερίμι, επισκευές των γκαλντεριμίων και κατασκευή καινούργιων στοιχισαν όλα μαζί 750.000 δρχ.

Προχωρώντας με τον Πρόεδρο πήμα στον Προφήτη 'Ηλία, όπου ένας νέος δρόμος ανοίγεται για να φθάσει δημοφώς και ξεκούραστα στο μοναστήρι. 100.000 δρχ. (δωρεά της Νομαρχίας για το Μοναστήρι) και 500.000 δρχ. για την επισκευή της υδρομάστευσης του εξωτερικού υδραγωγείου με στόχο να χρησιμεύσει για μελλοντική ύδρευση της κοινότητας.

Αργότερα κατεβαίνοντας στον κάμπο ('Αγιο 'Αθανάσιος) δρῖκα

των Γιαννινών) κ. Σαραφείμ. Στις 26 Φεβράρη του 1978 του απονεμήθηκε στα Γιάννινα το όφφίκο του «Σταυροφόρου Πρωτοπρεσβυτέρου» (Πρωτόπαπα) από το Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη των Γιαννινών κ. Θεόκλητο.

Κατά τα χρόνια 1966 - 1978 υπηρέτησε ταυτόχρονα εφημέριος και στην ένορία Κουκουλιού πολύ ευδόκημα. 'Ακόμα πέρα από την αρχική του υπηρεσία στο Βραδέτο, εφημέρευσε σ' αυτό και άλλη φορά. Παντού αποδείχτηκε άξιος της αποστολής του αντιπροσώπου της εκκλησίας.

επισκευασμένη την υδατοδεξαμενή ποτίσματος ζώων ή οποία στοιχισε 100.000 δρχ.

Προχωρώντας συναντήσαμε στη θέση Σκασιμάδια μια νέα δεξαμενή ποτίσματος που στοιχισε 500.000 δρχ. ή οποία έγινε για να δοθεί θούν αυτοί που είναι μακριά. Φεύγοντας από τις γριές να τα τοποθεσία Τσεσμέ από τις πηγές μέχρι την Μαζούλα Λιόντου ένας νέος δρόμος ανοίγεται 110.000 δρχ. για να φτάσει κανείς σύντομα ακόμη και με αυτοκίνητο, για να αξιοποιηθεί ο κάμπος (Βαρκά). 'Επισκευάστηκε δὲ όπως μου λέει ο πρόεδρος και η ποτίστρα της πηγής Τσεσμέ.

Τὴν ἄλλη μέρα ἀνεβήκαμε στο βουνό για να παρακολουθήσουμε την διάνοιξη νέου δρόμου για τον οποίο έως εδώ ξεδούτηκαν 1.500.000 δραχ.

Ευχαριστώ για μια ακόμη φορά τον Πρόεδρο της Βίτσας κ. Βασίλειο 'Αθανάσιο για την ξενάγηση που μου έκανε. 'Αξιόζει συγχωριανοί, να το σφίξουμε το χέρι και να τον συγχάρουμε που πραγματωποιούνται τόσα έργα στη Βίτσα μέσα στο 1979, και ότι για το 1980 γίνεται προσπάθεια για πλίσωση 2.000.000 από διάφορες υπηρεσίες για νέα έργα της κοινότητας.

Γ.Β.

'Από έπιστολή συμπατριώτου

'Αγαπητοί Συμπατριώται

Σχετικά με ένα λουλούδι που γράψατε στο φύλλο του 'Αναστημένου που έφερε κάποιος από τη Λάιστα, σάς πληροφορώ ότι φύεται στα βουνά της Λαίστας (που τα άλωνιζαν όταν είχα πόδια, τώρα γηράσκω) και το λένε βίδρα, είναι ο κρίνος ο γνωστός αλλά έχει όμοιο κόκκινο ήλιο χρώμα, όμοιοτα, αλλά χωρίς μυρσινιά. Έχω φέρει εδώ στην αυλή μου.

Όταν το 1940 δὲν ὑπῆρχε δρόμος πρὸς Λάιστα και Βουσογιώθα χάνανε τη μάχη της ΠΙΝΔΟΥ εἰάν οἱ γυναίκες, γέροι και τα παιδιά του αλόντου φιλότιμου και φιλοπατρίδος Ζαγοριού που φρόντιζαν τον τράφημα πυρομαχικά και τραυματίες δὲν τὰ προσώσαν ἀνάμεσα σε ἀπρόσιτα και ἀπώρητα δυνάμει.

Τὴν προσφορά αὐτὴ τὸ Κράτος δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀποδώσει στὸ Ζαγόρι σὺν εὐγνωμοσύνη.

Μὲ ἀγάπη ο πατριώτης σας

Γεώργιος Νούσης

Ξάνθη

Ίστορίες του χωριού μου

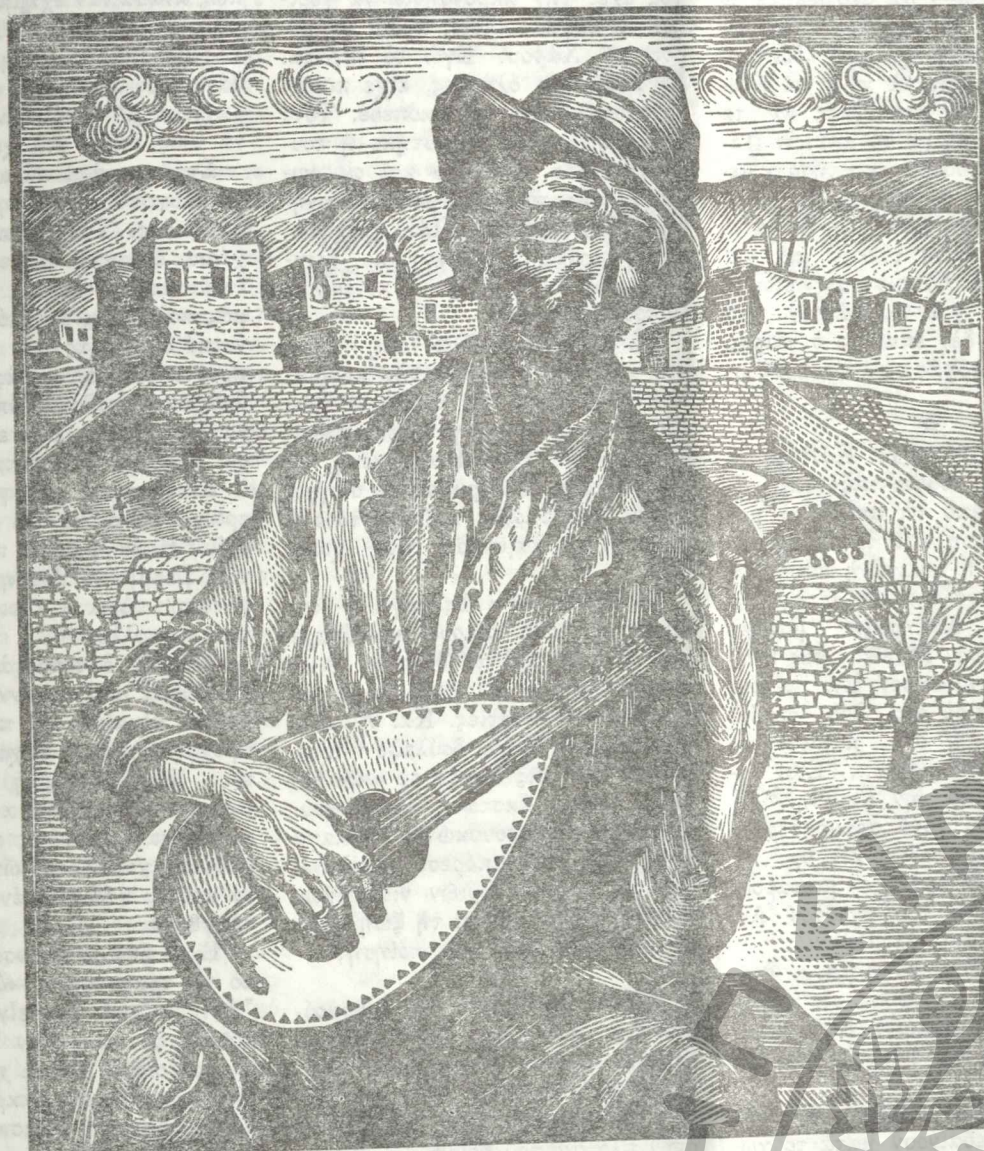
(Μαρτυρία)

Η ἀλαφροεισκήτη πήγαινε με το δάσκαλο σπουργιού, χορευτικά, ή ποή αὐτὴ σε αὐτὴ. Τὸν τελευταῖο καιρὸ γεννιόσε στὸ κάθε πεζούλι πὴν εἶδου καὶ τραβοῦσε παρακάτω ἀφήνοντας τις γριές νὰ τὰ κλισοῦσαν. Βγήκανε φιδάκια καὶ γίνανε δεντρογαλιές. Κουλούρισαν τὰ κορμιά τῶν γυναικῶν μέχρι ποὺ τοὺς δυσκόλεψαν τὴν ἀνάστα. 'Αγχορὸς τὸ χαρακτηρίζει

τέδαξαν τὸ ἠθικὸ τῶν χωριανῶν. Μονάχα ὁ «Ρήτορας» ἀσχολήθηκε πλάγια με τὴν περίπτωσή. Μὰ εἶναι δυνατό νὰ σπαθίσεις τὸ ἀόρατο;

Έκείνες τις ἡμέρες ἔπεσε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ στὰ χῶματά μας ὁ Λοχαγὸς. Τὸν ἔλεγαν 'Αγαθολὴ καὶ εἶχε στὴν καρδιά του λιοντάρι τοῦ πολέμου, ὅχι αἰμοδόρο ἢ τοῦ ταίρκου. Εἶχαν αἰεῖς κάπου ἐκεῖ σὲ ἔρημο τῆς 'Αφρικῆς, ἀνάμεσα Σολομὶ καὶ Τομπρούκ, τὴν ὥρα ποὺ

νὰ μὴ τοὺς εἶχα γνωρίσει. Ὁ 'Αγαθολὴς καὶ οἱ «ἄρχοντες» κατὰστρωσαν σχέδιο γιὰ σμποτάς. Ἐμπαινε καὶ τὸ χωριὸ μου, ποὺ οὐτε σὰ μυγὸφτυσμα δὲν τὸ σημείωνε ὁ χάρτης, στὸ μεγάλο σιμαχικὸ παίγνιδι. «'Ανιμάς». «Κούκου» ἀπὸ δῶ, «κούκου» ἀπὸ κει, ὥσπου ἀποδιδάστηκαν οἱ Τόρυδες στὴ Σικελία. Τότε ἦταν ποὺ οἱ σύμμαχοι μᾶς ἔδωσαν τὸ περιστροφὸ στὸ αὐτὸ καὶ παίξαμε ἐνθουσιασμένοι τὴ ρούσικη ρουλέτα.

Ευλογημένο το χαρακτήρ Α. Τάσου

τότε ὁ φοιτητής. Ἐμεῖς οἱ ἀρσενικοὶ δὲ ἐλέπαμε τίποτα στὴν ἀρχή. Γελούσαμε με τὰ ὁράματα τῆς ἀλαφροεισκήτης. Ὑστερα ἄρχισαν τὸ κάτω ἀπὸ τὴν μασάλη καὶ μᾶς κοιτάχθηκε με μὴν χούφτα λίρες, μὴ ἐντολή καὶ λόγια τσιματικά.

Θέλεις τυχαία, θέλεις συνηγορήματα, τὴν ἄλλη μέρα φτάσανε στὸ ποῖ γιὰ νὰ χαλάσουμε δυὸ γροφύρια στὸν ἀποκοινηδὸν ποῖ φέρει ἀπὸ τὴν 'Αρβανιτιὰ στὰ Γιάννινα. Σαμποτέρ χωρὶς φημισμένα πρόσωπα καὶ με συνέργα τῆς εἰρήνης: κασιμάδες καὶ λαστάρια.

Γυρίζοντας μᾶς εἶδε τὸ φεγγάρι πρὶν φτάσουμε στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ. Σταθήκαμε στὴ δόση τοῦ «ρογθοδανιού» νὰ κλώσουμε ταγά-

Παίξαμε καὶ τρυπήσαμε τὸ κρύβανό μας. Αὐτὰ θέλω νὰ σὰς ἐπαιρήσω. Νύχτα «ἀσέληνη» καὶ ζοφώδες ἔγραψε ὁ «Δόγας» ποὺ ἔστειλε τὸ καθήμενὸν δελτὸ στὸ «'Αργηγεῖο» ὅν ἦταν δυνατό νὰ χαρακτηρίσει ἐκεῖ ἡ μαγευτικὴ Ἰουλιανὴ νύχτα ποὺ κάναμε τὸ σμποτάζ.

Ὁρε δουλέψαμε, πενήντα ἄνθρωποι γιὰ νὰ χαλάσουμε δυὸ γροφύρια στὸν ἀποκοινηδὸν ποῖ φέρει ἀπὸ τὴν 'Αρβανιτιὰ στὰ Γιάννινα. Σαμποτέρ χωρὶς φημισμένα πρόσωπα καὶ με συνέργα τῆς εἰρήνης: κασιμάδες καὶ λαστάρια.

Γυρίζοντας μᾶς εἶδε τὸ φεγγάρι πρὶν φτάσουμε στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ. Σταθήκαμε στὴ δόση τοῦ «ρογθοδανιού» νὰ κλώσουμε ταγά-

Παίξαμε καὶ τρυπήσαμε τὸ κρύβανό μας. Αὐτὰ θέλω νὰ σὰς ἐπαιρήσω. Νύχτα «ἀσέληνη» καὶ ζοφώδες ἔγραψε ὁ «Δόγας» ποὺ ἔστειλε τὸ καθήμενὸν δελτὸ στὸ «'Αργηγεῖο» ὅν ἦταν δυνατό νὰ χαρακτηρίσει ἐκεῖ ἡ μαγευτικὴ Ἰουλιανὴ νύχτα ποὺ κάναμε τὸ σμποτάζ.

Ὁρε δουλέψαμε, πενήντα ἄνθρωποι γιὰ νὰ χαλάσουμε δυὸ γροφύρια στὸν ἀποκοινηδὸν ποῖ φέρει ἀπὸ τὴν 'Αρβανιτιὰ στὰ Γιάννινα. Σαμποτέρ χωρὶς φημισμένα πρόσωπα καὶ με συνέργα τῆς εἰρήνης: κασιμάδες καὶ λαστάρια.

Γυρίζοντας μᾶς εἶδε τὸ φεγγάρι πρὶν φτάσουμε στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ. Σταθήκαμε στὴ δόση τοῦ «ρογθοδανιού» νὰ κλώσουμε ταγά-

ρο. Ἐκεῖ, χωρὶς νὰ καταλάβουμε πὼς υπερδέφαμε Δημοκρατία, Σοσιαλισμὸ, Κομμουνισμὸ: λάχανα στὸ τσουκάκι. Καὶ τί ξέραμε ἀπὸ αὐτὰ; Ἐλάχιστα καὶ ἐπιπόλαια. Μᾶς εἶχε προσφύλαξει θετικὰ ἡ ἀστυνομία τοῦ Μεταξᾶ. Μονάχα ὁ «'Ακροναυπιώτης» ὥπως ἦταν ἀκουμπισμένος στὸ στόμα τῆς θρύσης ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ὁρολογίες πρωτάκουστες ὥσπου ἔφτυσε μὴν ροχάλα! αἷμα θὰ ἦταν γιὰτὶ σῶπασε. Ἐέραμε πὼς τὸν εἶχε σακκτέψει ἡ φυλακή. Βρήκε εὐκαιρία νὰ πεῖ τὰ δικὰ του ὁ «'Αστυφλάκας», νὰ κάνει σύντομη ἀνάλυση καὶ συσχέτιση τῶν δυνάμεων, νὰ θυμώσει τὴ φοδερὴ δύναμη τῆς 'Αγρίας μέσα στὸς αἰῶνες, τινάζοντας ψηλὰ τὸ ἡράκλειο ἀνάστημά του (195 μ. ἀνευ ὑποσημάτων!) καὶ ἔκλεισε τονίζοντας: «τὸ δικαίον τοῦ ἰσχυροτέρου». Μὰ δὲν τὸ χάριξε. Ὁ «'Ιεροφάτης», τὸ χάρτινο κοκοράκι, ἀνεμίζοντας τὸ λοστόρι του λὲς καὶ ἤθελε νὰ τὸ καρφώσει στὸ φεγγάρι, ἐξαρσενίστηκε: «θαρρὸ πὼς ἦταν λόγια τοῦ 'Αγαθόγγελο: «Ρωσία... ἰδοὺ τὰ ἀριστοπολεμικὰ σου ὄργανα πληροῦσι τὸν αἰθέρα μελωδίας» οἱ πολεμιστὰ καὶ ἡρώες σου φάλλουσι σχεδὸν τὰ νικητήρια...».

Ἀνεβήκαμε καὶ τὸν ὑπόλοιπο ἀνήφορο. Στὴν κορφὴ ὁ «'Αμπελοργός», ὁ «Καπνοπώλης», ὁ «Κτηματίας» καὶ ἐγὼ (ἡ πείνα καὶ τὸ φονικὸ μᾶς εἶχε συγκεντρώσει: ὅλους στὸ τελευταῖο μετερίζι μας στὸ δρεινὸ χωριὸ μας ποὺ γράφεται στὸ ἔπιστομα κίττιο 'Ασπάγγελο! καὶ ποὺ ἐμεῖς ἐπιμένουμε νὰ τὸ λέμε Δοδρά) λοιπόν, ὁ «'Αμπελοργός», ὁ «Καπνοπώλης», ὁ «Κτηματίας» καὶ ἐγὼ μείαμι ἐκεῖ. Ἦταν ἡ σειρά μας νὰ φυλάξουμε σκοπία γιὰ νὰ μὴ μᾶς πιάσουν στὸν ὄπνο οἱ Ἰταλοί. Κοντὰ μας μὴν διόπτρα τοῦ πυροβολικοῦ, ὅμοια με σὺλα καθισμένη στὰ πίσω τῆς πόδια! στὴ νύχτα μᾶς ἦταν ἀχρηστή. Ὁ σπουνὴν ἔγερσε καὶ νὰ κινήθουν στὰ «κτερόνια» μηχανές καὶ ἄνθρωποι ὁ ἀφουδατωμένος ἀπὸ τὴν φουαρία λῆνος τοῦ «'Αμπελοργό» ἔβγαλε ἀσίστα ἀπὸ τὴ σφὴ κορμιά του καὶ μᾶς κυνήγησε. Μὰ ἔρχονταν νὰ τοῦ στρέψω τὸ κεφάλι...

ΜΕΡΑ ΠΡΩΤΗ. Μὲ τὴν ἡλιαχάραμα κατεβήκαμε στὸν κάμφο τοῦ χωριοῦ γιὰ τὰ. Ἐκεῖ ὁ τηλεγραφιστὴς μὲ ἐμπιστεύτηκε τὴν εἰδηση. Ἀκουσε στὸ σῶμα πὼς κατέβαινε ἀπὸ τὴν 'Αρβανιτιὰ μὴ Γερμανικὴ Μεραρχία. Θυμώταν καὶ τὸ ὄνομα τῆς: «'Εντελέσις» (τὴν εἰσώγα! τὸ ὄνομα μᾶς συλλογῆς στήλων μου). Πέρασε, λέει, στὴν περὶοχὴ τῆς Κόνιτσας καὶ πὼς γιὰ τὸ τίποτα ἔκαψε στὸ μάνι: μάνι τοῦ χωριοῦ! Ἀπὸ τὴν ἀπάνια καὶ τὴν εἰδηση μ' ἐπίασε ρίγος. Τί

→

ΒΑΣΙΛΗ ΧΑΡΙΣΗ:

«ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ» (Μελέτη προστασίας)

"Ευδοση Γενιυής Διευθύνσεως Οίσιςμου 'Υπουργείου Δημοσίων Έργων - 'Αθήνα 1979

Τὸ νὰ καταπιαστεί κανένας μὲ τὴ μελέτη τοῦ Ζαγορίου, ἀπὸ ὁποιαδήποτε πλευρὰ αὐτὴ θέλει νὰ δεῖ τὴν περιοχὴ, εἶναι μὴ πολὺ δύσκολη υπόθεση. Τὸ Ζαγόρι δὲν εἶναι ἀπλὴ παρουσία στὸν ἱστορικό χῶρο τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ πολὺπλευρὴ προβολὴ ὧν ἐκείνων τῶν συνδυασμῶν πού συμπλέκονται ἀδιάσπαστα στὴ ροὴ τοῦ χρόνου γιὰ νὰ δώσουν τὴν ἑκφράση τῆς ζωῆς στὴ συγκεκριμένη χρονικὴ στιγμή, καὶ ὡς ἀποταγή τοῦ ὕστερα, σιγὰ - σιγὰ ἀπὸ τὸ παρόν καὶ νὰ μετατραποῦν σὲ παράδοση, χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ πάθουν νὰ ἐπενεργούν ἀπὸ ἐμφανεῖς προσβάσεις, ἀλλὰ καὶ μυστικὸς δρόμος, στίς μεταγενέστερες ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς, σ' ὅλες τὶς ἀποχρώσεις τῆς, καὶ νὰ κινῶν τὰ δῆματα τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν καὶ θὰ ζήσουν στὸ συγκεκριμένο χῶρο πού ἐξετάζεται.

Ὁ μελετητής, λοιπόν, μὴς πλευρὰς τῆς ἱστορικῆς παρουσίας τοῦ Ζαγορίου, εἶναι ὑποχρεωμένος, ἂν θέλει νὰ εἶναι συνεπὴς στίς προθέσεις του καὶ ὡς ἀνταποκρίνεται οὐσιαστικὰ στίς ἀπαιτήσεις τῆς ἐρευνας, τῆς ὁποιασδήποτε, ἐπαναλαμβάνω, ἐρευνας, πρέπει νὰ ἔχει διεισδυτικὰ πρὸς τὴν ἀποκρίση σ' ὅλες τὶς πλευρὰς πού συνθέτουν τὴν ἱστορικὴ παρουσία τῆς περιοχῆς. Πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ σκύψει μὲ εὐλάβεια στὸ πολυδιάστατο παρελθὸν τοῦ χῶρου ὁ ἐρευνητής ὁ ὁποῖος θ' ἀσχοληθεῖ μὲ θέματα πού τὰ στοιχεῖα του, ὅπως σήμερὰ ἐμφανίζονται, ἀποτελοῦν τὴ συνισταμένη πολλῶν καλλιτεχνικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἀποχρώσεων, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν προβολὴ λύσεων ἐπιτακτικῶν ἀναγκῶν τῆς ζωῆς. Μὴ τέτοια μελέτη, πού ἀπαιτεῖται ὅλα ὅσα ἐπιστημονικὰ, εἶναι ἐκείνη πού ἔχει ἀντικείμενό της τὴν ἀρχιτεκτονικὴ κληρονομία τοῦ Ζαγορίου καὶ τὴν ἐπιλογὴ τῶν μέτρων γιὰ ἀποτελεσματικὴ προστασία τῆς.

Ὁ Ἠπειρώτης ἀρχιτέκτονας κ. Βασίλης Χαρίσης, Ἐπιθεωρητὴς Δημοσίων Έργων, γνωστὸς πανελληνίᾳ ἀπὸ τὰ τόσο ἀξιόλογα δημοσιεύματά του, ὅχι μόνο στὸ χῶρο καὶ τὸν κύκλο τῆς ἐπιστήμης πού ὑπηρετεῖ, ἀλλὰ καὶ στὸν ἐνδογενὲς πνευματικὸ κόσμο τῆς χώρας μας, γιὰ τὶς ἐξαιρετικὰς ἀισθητικὰς ἀναλύσεις του, αὐτὲς πού ξεκινώντας ἀπὸ ἕνα συγκεκριμένο ἀντικείμενο ἀνάγονται σὲ γενικότερες θεωρήσεις μὲ κύρος καὶ καθολικὴ ἀποδοχή, ἦταν ὁ μόνος κατάλληλος ν' ἀποτολμήσει μὴ τέτοια συνθετικὴ θεώρηση τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος τοῦ Ζαγορίου καὶ ἐπιδιώκοντας τὴν πραγμάτωση ἐνὸς εἰδικοῦ σκοποῦ, νὰ ἐπιτύχει ἕνα ἐντυπωσιακὸ ἀποτέλεσμα. Δὲν ἦταν ὁ μόνος κατάλλη-

λος γιὰ τοὺς ἐξῆς λόγους: 1) Ἀντίθετα μ' ὅτι συμβαίνει μὲ πολλὰς ἐπιστημονικὰς ἀποστολὰς, ἄτομα ἢ ομάδες (περὶ τὸν «ἐπὶ τροχῶν» ἀπὸ τὴν περιοχὴ ἢ μόνον λίγη διάσπαρτα σ' αὐτὴ, νομίζουν ὅτι ἀποκρυπτογραφοῦν τὰ μυστικὰ τῆς καὶ μὲ βάση αὐτὴ τὴν ὑποθετικὴ δεδομένητα προβάλλουν τὶς ἐργασίες τους), ὁ Βασίλης Χαρίσης ἔκανε πολὺχρονη σπουδὴ πᾶν ὅτι πᾶν στὸ μεγάλο θέμα πού λέγεται Ζαγόρι καὶ προσπάθησε νὰ διεισδύσει καὶ στὰ πρὸς κρυφὰ μυστικὰ του. Ἐπισκεπτόταν τὴν περιοχὴ μ' ὀρμητήριο τὰ Γιάννινα, ὅπου προσφέρεται γιὰ μελέτη ἡ παράδοση τῆς περιοχῆς, καὶ ἀπὸ τὸν παλμὸ τῆς ζωῆς τῶν Ζαγορίσιων

πῶς καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ αὐτὴ ὁ κ. Χαρίσης ἀποτελεῖ παράδειγμα γιὰ τοὺς νεώτερους πού φιλοδοξοῦν νὰ καταπιαστοῦν μ' ἀνάλογα θέματα. 3) Ἡ ἐπίδραση πού ἀσχετὶ τὸ φυσικὸ περιβάλλον στὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων μὴς περιοχῆς, ἔχει ἐπιστημανθεῖ ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἀκόμη ἐποχὴ. Καταβολὴς (κληρονομικότητα) καὶ περιβάλλον (φυσικὸ καὶ ἀνθρώπινο) εἶναι οἱ δύο βασικὲς δυνάμεις πού καθορίζουν τὴν μοῖρα τῶν ὁμάδων τῶν ἀνθρώπων, τῆς φυλῆς, τῆς ἐθνότητος. Χωρὶς τὴν ἐξονυχιστικὴ μελέτη αὐτῶν τῶν παραγόντων, κάθε προσπάθεια ἐρμηνείας τῆς ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς θὰ εἶναι λιψύ, ἀτεκμηριώτης. Ὁ

ΤΟΤ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

πού ζοῦν στὴν πόλη, ἔφτανε στίς πρὸς ἀπόμερες γωνίες τῆς καὶ ἐδλεπε, σχεδιάζε, ἐρευνῶσε, ἔκρινε, συγκρίνε, ἀξιολογοῦσε. Ψαχούλευε ὡς τὶς ἐλάχιστες πτυχὲς τοῦ τοῦ οἰκοδόμημα πού στεκόταν μπροστὰ του. Πάντα τὸ ἀντίκρυζε μὲ σεβασμὸ καὶ εὐλάβεια, καὶ προσπαθοῦσε νὰ μεταφερθεῖ —μὲ ὅσα ἔδλεπε ὅτι ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἐπιδιώκουν καὶ μὲ ὅσα ὡς ἐμδρὶθῆς μελετητικῆς ἱστορίας τῆς περιοχῆς ἀποκρί- σεις— στίς ἀπαιτήσεις τῆς ζωῆς τοῦ παρελθόντος καὶ στίς προθέσεις τῶν ἀνθρώπων, πού ὑποχρεῖ- νονταν γιὰ διάφορους λόγους νὰ δίνουν τὴν συγκεκριμένη μορφή στὸ ἀρχιτεκτονικὸ καὶ νὰ διαμορφώνουν ἀνάλογα τὸ ἐσωτερικὸ του. 2) Ὁ κ. Βασίλης Χαρίσης γιὰ νὰ ὀριοθετῇ χρονικὰ καὶ ἐξελικτικὰ τὴν ἐργασία του δὲν ἀρκέσθηκε σὲ μὴ ἐπιπολῆς κατατόπισή του πᾶν στὰ ἱστορικὰ δεδομένα πού ἀποτελέσαν τὶς κινητήριες δυνάμεις στὴ διαμόρφωσιν τῆς στάσης τῶν ἀνθρώπων τοῦ χῶρου ἀπέναντι στὸ κάθε φορὰ παρὸν καὶ ἐνέπρεσαν ἐπὶ τὴ βούλησή τους, μὴ μὲ ὑπομονή, ἐπιμονὴ καὶ θαθεῖα συνεδηγοποίηση τῆς ἀποστολῆς πού ἀναλάμβανε, ἔσφυζε στὸ πρόβλημα, μὲ ἀπόφαση νὰ συλλάβει τὸ ἰδιαίτερο νόημά του, στίς σελίδες ὧν τὸν βιβλίου πού ἀναφέρονται στὴν ἱστορία τοῦ Ζαγορίου, καθὼς καὶ ἐκείνων πού μιλῶν γιὰ τὴν ποιότητα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἀπὸ προσωπικὴ ἐμπειρία ἔχω ὅτι τὰ βιβλία πού μελέτησε δὲν εἶναι μόνον ὅσα ἀναφέρει στὴ βιβλιογραφία του. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν ἐνδεῖκα καὶ ἡ τεκμηρίωση τῶν θέσων του. Ἦ- πάρχουν καὶ ἄλλα πολλά, πού ἴσως ὅχι ἅμεσα, ἔμμεσα ὅμως τοῦ ἔδωσαν τὴν δυνατότητα νὰ βρεῖ καινούργια μονοπάτια γιὰ νὰ προσπα- λάσει τὸ χῶρο πού ἤθελε νὰ κατανοήσει, σ' ὅλη τὴν ἔκτασή καὶ τὸ βάθος του. Μποροῦμε νὰ ποῦμε

κ. Βασίλης Χαρίσης, αὐτὴ τὴν ἀνάγκη ἀγωνίστηκε, μὲ τὶς συνε- χεῖς ἐξερευνήσεις τοῦ χῶρου, νὰ τὴν καλύψει, πληθωρικὰ μάλιστα, ὅπως ἄλλωστε πάντοτε κάνει τόσο στὰ ἀρχιτεκτονικὰ σχεδιάσματά του, ὅσο καὶ στίς ἀισθητικὰς ἀναλύσεις του.

Ὅταν λοιπόν, μ' αὐτὲς τὶς προ- ὑποθέσεις ξεκινᾷ ἕνας ἐρευνητής μὴ μελέτη, πού ἔχει στόχους ὅταν αὐτοὺς στοὺς ὁποίους ἀποδίδεται ὁ κ. Χαρίσης, ἦταν φυσικὸ νὰ φτά- σει σ' ἕνα ἄρτιο ἀποτέλεσμα. Ἦ- ται τὰ «ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ» του εἶναι ἕνα ἔργο πού τιμᾷ καὶ τὸν ἴδιο τὸ συγγραφέα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρμόδια ὑπηρεσία τοῦ Ἰνστι- τούτου Δημοσίων Έργων πού τὸ υἱοθέτησε καὶ τὸ ἐξέδωσε γιὰ ν' ἀποτελέσει πρότυπο γιὰ τέτοιου εἶδους μελέτες σ' ὅλοκληρο τὸν ἐλληνικὸ χῶρο.

«Μελέτη προστασίας» χαρακτη- ρίζεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ συγγρα- φέα ἡ ἐργασία του. Καὶ βέβαια εἶναι μελέτη προστασίας τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ στὴν Ἑλλάδα χῶ- ρου, πού λέγεται «Ζαγοροχώρια», ὅσα διαπιστώνει καὶ προτείνει. Αὐτὰ ὅμως πρέπει νὰ εἶναι δεσμευ- τικὰ καὶ γιὰ τὸ Κράτος, πού εἶναι διατεθειμένο —καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ πιστέψουμε στὴν εὐκρίνεια τῶν προθέσεων του— νὰ προστατέ- φει ἀπὸ τὴν προέτοιμα κατάρρευση τὰ κατάλοιπα τῆς λαμπρῆς Ζαγο- ρισίας κληρονομίας στὸν ἀρχιτε- κτονικὸ τομέα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς Ζαγορίσιους, ὅσοι ἀπόμειναν ἐκεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀπὸδημους πού οἱ πε- ρισσότεροι ἔρχονται τὸ καλοκαίρι στὴ γενέθλια γῆ καὶ ἐνδιαφέρον- ται γιὰ τὴ συντήρησιν τῶν παλῶν χτισμάτων ἢ προβαίνουν σ' ἀνέ- γερσιν νέων. Ἦ δομὴ, τὸ ὕψος καὶ τὸ χρῶμα τῶν παραδοσιακῶν οἰ- κισμῶν τοῦ Ζαγορίου πρέπει νὰ προστατευθοῦν, τόσο ἀπὸ τὸ «μον- τερνισμό» τῶν νέων ἀρχιτεκτονι- κῶν τάσεων, μὲ τὶς ὁποῖες οἱ φο-

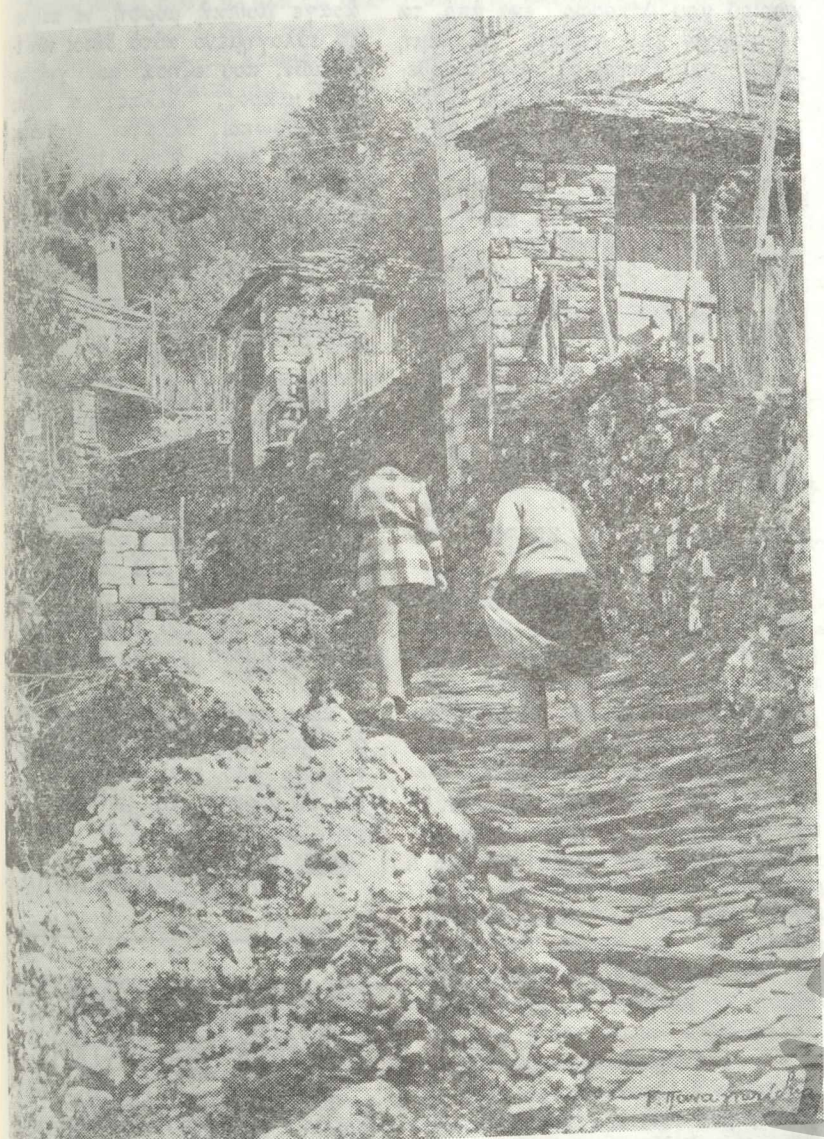
ρεῖς τοὺς πιστεύουν ὅτι πρωτο- πόν, ἐνῶ στὴν πραγματικότητά κινούνται, μὲ μικρὲς ἢ μεγάλες παραλλαγές, πᾶν σὲ μὴ εὐθεία γραμμὴ ρουτίνας, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴς «ἐλκυστικῆς» εὐκολίας πού προσέ- ρουν στὴ ζωὴ τὰ σύγχρονα διὰ οἰκοδομῆς. Τέτοιες εὐκολίες εἶναι σὲ θέση νὰ ἐξαφάνισαν, χωρὶς νὰ ὑποχρεώσουν σ' ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν παράδοση, καὶ τὰ παλὰ μέσα καὶ μάλιστα μὲ τρόπο πού νὰ ἱκανοποιῦν ἀισθητικὰ καὶ νὰ δημιουργοῦν πρὸς εὐχάριστα ἀπο- τέλεσματα γιὰ τὸν ἀνθρώπου μὲ τὸ περιβάλλον, παίρνουν ἀπ' αὐτὸ ἀλλὰ καὶ δίνουν.

Τὰ κίνητρα πού ὄθησαν τὸ συ- γγραφέα στὴν ἐκπόνησιν τῆς μελέ- τῆς τοῦ ἀναλύονται στὴν εἰσαγω- γή του. Οἱ θέσεις του εἶναι τεκμη- ρωμένες μὲ σαφήνεια καὶ πιστι- κότητα, ὅσο ἀπὸ κατὰ τὴν ἐξέ- δωσιν καὶ ἐπισήμανσιν τῶν βασικῶν στοιχείων πού ὑποχρεῖται, Κρά- τος καὶ ἰδιώτες, στὴν ἀνάλογη στά- σιν ἀπέναντι στὸ πρόβλημα πού πρέπει ν' ἀντιμετωπίσουν. Δὲ θὰ σταθούμε στὸ περιεχόμενο τῶν κι- νήτρων πού ὄθησαν τὸν κ. Χαρί- σην νὰ διαρθεῖ τὴ μελέτη του μὲ τὸν τρόπο πού νόμισε πρὸς πρό- σφορο γιὰ νὰ ὑπηρετήσει τὸ σκο- πὸ πού ἔθεσε, καὶ οὐτε εἶναι δυνατό ν' ἀναφερθῶμε διεξοδικὰ στίς προθέσεις του. Τέτοια προσπάθεια ἀποτελεῖ θέμα πολλῶν σελίδων. Θὰ παραθέσουμε ἀπὸ τὴν εἰσαγω- γή τούτη μόνον τὴν παράγραφο, πού τὸ νόημά της ἔχει καθολικὴ- τερὴν σημασία καὶ ἀναφέρεται σ' ὅ- λοκληρο τὸν ἐλληνικὸ χῶρο: «Ἐ- χοντας τὴ δεδομένη —γράφει ὁ κ. Χαρίσης— ἐπὶ τὴν αὐτογνωσία καὶ ὅτι τὰ παραδοσιακὰ μας οἰκιστικὰ σύνορα, πού μπο- ροῦν, ὡς παρακαταθήκες τῆς ἱστο- ρικῆς μνήμης, νὰ μᾶς δώσουν αὐ- τὴ τὴν αὐτογνωσία, χάνονται, πρέπει νὰ παραδεχθῶμε πῶς ἡ ἀ- νάγκη γιὰ λόγια καὶ θεωρητικὰς ἀ- ναζητήσεις δὲν ὑπάρχει πλέον καὶ πῶς μόνη διέξοδος μένει ἡ δράση μέσα ἀπὸ μὴ καθολικὴ συμμετοχὴ γιὰ τὴν προστασία τους. Ἦ δράση ἀπ' ὅλους τοὺς ἀρμόδιους καὶ τὸ μέσο, μὲ ὅσα εἶναι καθολικῆς συμμετοχῆς, εἶναι καθήκον ἐθνι- κό».

Δὲ νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ προβλεπθῇ ἀντίληψη σ' αὐτὲς τὶς τόσο ἀντικειμενικὰ διαπιστώσεις τοῦ συγγραφέα. Αὐτὲς ὅμως οἱ θέ- σεις ὅταν μόνον θεωρητικῶς ἀξι- ῶν δὲν ἀκολουθοῦσε τὸ κύριο πᾶ- ρος τῆς μελέτης στὸ ὅποιο ἱστο- ρικὰ, ἐπιστημονικὰ, στατιστικὰ κλπ, στοιχεῖα καὶ βασικὸ στήρι- γμα πάντοτε τὴ δέσωση τῶν παραδο- σιακῶν οἰκισμῶν, θεμελιώνονται οἱ διακηρύξεις τοῦ συγγραφέα καὶ

ὑποδεικνύονται οἱ τρόποι τῆς πραγ- μάτως τους. Ἔτσι, ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια: α) Ἱστορικὰ τοῦ Ζαγορίου, β) Χωροταξικὴ θεώρησις, γ) Πολυδομικὴ θεώρησις, δ) Μορφολογικὴ θεώρησις, ε) Συνθη- κες δομῆς, στ) Ἀξιολογία - ἀξιόμηση, ζ) Συμπεράσματα, η) Προτάσεις. Στὸ τέλος παρατίθεται καὶ τὸ σχετικὸ προεδρικὸ διάταγμα πού δημοσιεύθηκε στὸ ὄπ' ἀ- ρθρο. 615) 1—11—1979 Φ.Ε.Κ., τοῦς Α'.

Ὅλα τὰ κεφάλαια, τὸ καθένα ἀπὸ τὴ δικὴ του σκοπιά, ἐρευνᾷ ἐξονυχιστικὰ τὸ θέμα, διασπᾷ

τὸν πυρήνα του καὶ ἐπιτρέπει στὸ συγγραφέα νὰ καταλήξει σὲ προ- τάσεις, ἐκπονημένες μὲ τὰ δεδο- μένα πού συνθέτουν τὴν ὅλη μορ- φὴ τοῦ χῶρου, στὴν ἐξελικτικὴ πορεία του, ἀλλὰ καὶ μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν στὸ πλαίσιο τῶν συνθηκῶν πού ὑπάρχουν σήμερα, εἴτε αὐτὲς ἀνάγονται στὴν κατὰ- στασι πού βρίσκονται οἱ παραδο- σιακοὶ οἰκισμοὶ τοῦ Ζαγορίου, εἴτε στίς δυνατότητες, τόσο τῆς Πολι- τικῆς, ὅσο καὶ τῶν κατοίκων, ν' ἀνταποκριθοῦν, καθέναν ἀπὸ τὴν πλευρὰ του, στίς δικῆς του ὁπο- ρείας. Ἔτσι οἱ προτάσεις, μὲ τὶς λεπτομέρειες καὶ τὶς ἀποχρό- σεις τῶν λεπτομερειῶν τους, προσ- διορίζουν γιὰ κάθε τμήμα τῆς πε-

ριοχῆς τὴν ἰδιαίτερη μεταχείριση πού ἔχει ἀνάγκη καὶ προσδιορίζε- ται ἀπὸ τὴ συνισταμένη τῶν πα- ραγόντων πού ἐπενήργησαν στὴ διαδρομὴ τοῦ χρόνου γιὰ νὰ προσ- λάβει τὴν αὐτὴ μορφή. Ἄς ση- μειωθεῖ ὅτι ὅλα ὅσα ἐκθέτει ὁ κ. Χαρίσης στὴ μελέτη του γίνονται περισσότερο κατανοητὰ, μὲ τὴ γλῶσσα τῆς ἐπιστήμης πάντοτε, χάρις στὴν παράθεση δεκάδων χαρ- τῶν, στατιστικῶν πινάκων, σχεδι- ὶων, σκίτσων, φωτογραφιῶν κλπ.

Ἀλλὰ τὰ σχέδια - σκίτσα τοῦ ἀλλήλου καὶ ἐμπνευσμένον καλλι- τέχνη, κ. Β. Χαρίση, μὲ τὴν τόσο λεπτὴ εὐαισθησία, δὲν εἶναι ἐνσω-

μοῦ, πού ἀκολουθοῦν τὰ σχέδια καὶ ἐκτείνονται σὲ 100 περίπου σελίδες (117—210). Καὶ τί δὲ δεικνύουν οἱ φωτογραφίες αὐτές! Χωρὶς, συνολικὰς τοὺς ἢ μεμονωμέ- να στίσι, παρμένα φωτογραφικὰ στὴν κατάλληλη ὥρα καὶ μ' ὀπτι- κὴ γωνία πού φανερώνει τὶς καλ- λιτεχνικὰς ἐμπνεύσεις τοῦ κ. Χα- ρίση, γεφύρια, μοναστήρια, θρά- χια, τοιχοδομίες, γκαλιτερίαι, πόρτες, παράθυρα, καμινάδες, κου- φώματα, κάγκελα, ἀρχιτεκτονικὰ στοιχεῖα, διακοσμῆσεις, κορνίζο- ματα, καὶ ὅτι γενικὰ ἀποτελοῦσε τότε λειτουργικὸ στοιχεῖο μὴς πα- ραδοσιακῆς οἰκοδομῆς.

Ἔτσι, μέσα στίς 220 σελίδες τῆς ἐκδόσεως, ὁ λόγος, οἱ χάρτες, οἱ στατιστικὰς, οἱ πίνακες, τὰ σχέ- δια καὶ οἱ φωτογραφίες συνθέτουν ἕνα ἐπίτευγμα τὸ ὁποῖο οἱ ἀνθρώποι νὴν ὅραση τοῦ συγγραφέα, ἐ- πιστημονικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ, καὶ πραγματικῶν τοὺς στόχους στοὺς ὁποίους κατατείνει ἡ ἐκδο- ση: Στὸ πῶς δηλαδὴ ὁ ἀντικειμε- νιστὴς τὸ μέγα πρόβλημα τῆς δια- σώσεως τῶν τόσο ἀξιόλογων παρα- δοσιακῶν οἰκισμῶν τοῦ Ζαγορίου, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς σύγχρονης ζωῆς.

Ὁ εἰδικὸς ἐπιστήμονας, ἀλλὰ καὶ ὁ ὁποιοσδήποτε πνευματικὸς ἀνθρώπος πού θὰ μὲ λ ε τ ἡ σ ε ι τὴν ἐκδοσὴ αὐτὴ, εἶναι ὁ- ὑποχρεωμένος νὰ καταλήξει στὴ διαπίστωση —καὶ εἶναι βέβαιος πῶς θὰ εἶναι ἀντικειμενικὴ— ὅτι κρατᾷ στὰ χεῖρά του μὴ π ρ ω τ ὁ τ ο υ π η καὶ ταυτόχρονα π ρ ὁ τ ο υ π η μελέτη, πού πρέ- πει νὰ προσεχθεῖ, μ' ὅλο τὸ σεβασ- μὸ πού τῆς ἀνήκει, ἀπὸ τοὺς ἐ- παλόντες, ν' ἀξιολογηθεῖ κατὰ πῶς πρέπει καὶ νὰ τῆς ἀπονεμη- θεῖ ἡ τιμὴ πού τῆς ἀνήκει. Ἐξέ- λου, ὅσα ἀναφέρουμε, εὐστοχα ὁ- πογραμμίζονται σὲ προλογικὸ ση- μείωμα τοῦ τότε Ἰνστιτούτου Δη- μῶν «Έργων κ. Στ. Μάνου, στὸ ὁποῖο τὸνίζεται: ὁ τόμος αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στὰ Ζαγοροχ- ωρία τῆς Ἠπείρου, φιλοδοξοῦμε νὰ εἶναι ἡ π ρ ὶ τ ἡ ἄ ρ χ ἡ (ἡ ὑπογραμμίστη δική μας) αὐτῆς τῆς προσπάθειάς μας». Πρό- κειται γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς καταγραφῆς, διάσωσης καὶ ἀξιοποι- ῆς τῶν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν.

Ὁ ἀρχὴ καὶ παράδειγμα πρὸς μίμησιν, προβάλλεται ἀπὸ ὑπερ- θυνούς ἀνθρώπους τῆς Πολιτείας τατέστερα ἀπ' αὐτὰ, τὰ περισσό- τερα διελκυστὰ (σελ. 61—115), ἀποτελοῦν ἐξαιρετικὸ σῶμα στὴν ὅλη ἐκδόση, ἔτσι πού νὰ προβάλ- λεται καὶ ἀπὸ ἄλλη πλευρὰ, ἀπὸ τὴν σκοπιά τοῦ καλλιτέχνη, ἡ πα- ραδοσιακὴ κληρονομία τοῦ Ζαγο- ρίου καὶ νὰ διευκολύνεται ἀκόμη περισσότερο ὁ ἀναγνώστης στὴν κατανόησιν τῶν θέσεων τοῦ συγ- γραφέα.

Στὸν ἴδιο σκοπὸ ἀποβλέπουν καὶ οἱ 133 —ἄλλο δέγγραμμα αὐτὲς τοῦ πολυμορφοῦ καλλιτεχνικοῦ τα- λέντου τοῦ κ. Χαρίση— φωτογρα- φίες ἀπὸ πολλὰ χωριά τοῦ Ζαγο-

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΤ Κ. Α. ΜΕΛΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΟΤΤΣΟ ΑΛΕΞΙΟΥ

Φίλε κύριε Κυριαζή, Μὲ χαρὰ διαβάζω πάντοτε τὴν ἀξιόλογη μηνιαία ἐκδόση, πλου- τισμένη μὲ ὕλη πολὺ ἐνδιαφέρου- σα καὶ εἰδήσεις γιὰ τὸ θαυμάσιο Ζαγόρι. Οἱ συνεργάτες σας γνω- στοὶ στὸ Ἠπειρωτικὸ κοινὸ τυγ- χάνουν ἀνωτέρου ἐπιπέδου καὶ εἶ- ναι αὐτὸς ὁ κύριος λόγος, πού «τὸ Ζαγόρι μας» ἔλαβε τόση φήμη σὲ τόσο μικρὸ διάστημα καὶ συγκατα- λέγεται ἀνάμεσα στίς σοβαρὰς Ἠ- πειρωτικὰς ἐκδόσεις.

Μοῦ περιέπεσε στὴν ἀντιλήψῃ πῶς ὁ κ. Κ. Βαρζώκας, ἀπὸ τὰ ἐκλεκτὰ μέλη τῶν συνεργατῶν σας γνωστὸς λογοτέχνης καὶ ἱστο- ριογράφος, νομίζω πῶς ἔκανε μὴ παράλειψῃ, πιθανὸν παρὰ τὴ θέλη- σή του, μὲ τὸ νὰ μὴ ἀναφέρει στὰ γραφόμενά του γιὰ τὸν Ἰωαννοτ- τσο Ἀλεξίου, ὅπως πρόβλημα τῆς δια- σώσεως τῶν τόσο ἀξιόλογων παρα- δοσιακῶν οἰκισμῶν τοῦ Ζαγορίου, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς σύγχρονης ζωῆς.

Ὁ εἰδικὸς ἐπιστήμονας, ἀλλὰ καὶ ὁ ὁποιοσδήποτε πνευματικὸς ἀνθρώπος πού θὰ μὲ λ ε τ ἡ σ ε ι τὴν ἐκδοσὴ αὐτὴ, εἶναι ὁ- ὑποχρεωμένος νὰ καταλήξει στὴ διαπίστωση —καὶ εἶναι βέβαιος πῶς θὰ εἶναι ἀντικειμενικὴ— ὅτι κρατᾷ στὰ χεῖρά του μὴ π ρ ω τ ὁ τ ο υ π η καὶ ταυτόχρονα π ρ ὁ τ ο υ π η μελέτη, πού πρέ- πει νὰ προσεχθεῖ, μ' ὅλο τὸ σεβασ- μὸ πού τῆς ἀνήκει, ἀπὸ τοὺς ἐ- παλόντες, ν' ἀξιολογηθεῖ κατὰ πῶς πρέπει καὶ νὰ τῆς ἀπονεμη- θεῖ ἡ τιμὴ πού τῆς ἀνήκει. Ἐξέ- λου, ὅσα ἀναφέρουμε, εὐστοχα ὁ- πογραμμίζονται σὲ προλογικὸ ση- μείωμα τοῦ τότε Ἰνστιτούτου Δη- μῶν «Έργων κ. Στ. Μάνου, στὸ ὁποῖο τὸνίζεται: ὁ τόμος αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στὰ Ζαγοροχ- ωρία τῆς Ἠπείρου, φιλοδοξοῦμε νὰ εἶναι ἡ π ρ ὶ τ ἡ ἄ ρ χ ἡ (ἡ ὑπογραμμίστη δική μας) αὐτῆς τῆς προσπάθειάς μας». Πρό- κειται γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς καταγραφῆς, διάσωσης καὶ ἀξιοποι- ῆς τῶν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν.

Ὁ ἀρχὴ καὶ παράδειγμα πρὸς μίμησιν, προβάλλεται ἀπὸ ὑπερ- θυνούς ἀνθρώπους τῆς Πολιτείας τατέστερα ἀπ' αὐτὰ, τὰ περισσό- τερα διελκυστὰ (σελ. 61—115), ἀποτελοῦν ἐξαιρετικὸ σῶμα στὴν ὅλη ἐκδόση, ἔτσι πού νὰ προβάλ- λεται καὶ ἀπὸ ἄλλη πλευρὰ, ἀπὸ τὴν σκοπιά τοῦ καλλιτέχνη, ἡ πα- ραδοσιακὴ κληρονομία τοῦ Ζαγο- ρίου καὶ νὰ διευκολύνεται ἀκόμη περισσότερο ὁ ἀναγνώστης στὴν κατανόησιν τῶν θέσεων τοῦ συγ- γραφέα.

Στὸν ἴδιο σκοπὸ ἀποβλέπουν καὶ οἱ 133 —ἄλλο δέγγραμμα αὐτὲς τοῦ πολυμορφοῦ καλλιτεχνικοῦ τα- λέντου τοῦ κ. Χαρίση— φωτογρα- φίες ἀπὸ πολλὰ χωριά τοῦ Ζαγο-

Κ. ΒΑΡΖΩΚΑΣ

Η "ΡΑΦΩΔΙΑ ΤΩΝ ΒΡΑΧΩΝ,"

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 6η ΣΕΛ.

μας τὸ θαυμάσιο: «Ἐπέσατ' ἀδέρφια ἐπεὶ δὲ ἄνισο ἀγῶνα καὶ πάλιν...» καὶ ἦταν τόσο παραχαλκικά καὶ τόσο ἀπίθανα δα!.

Ἦρσαν ἀργὰ στὸ χωριό. Βρῆκα τὴ μάνα νὰ μοιρολογαίει, ὅπως πάντα... Δὲ μὲ ρώτησε γιὰ τὸν Κρητικό· κατὰλαβε ἀπὸ τὴν ὄψη μου. Καμφούρισε καὶ ἄρχισε νὰ φασάει τὰ δαυλιά. "Ἐφερα γύρω τὸ σπῆτι." Ἦταν σὰ ν' ἀποκαίρετο σὺ μελ-λοθάνατο. Ἡ καρδιά μου φούσκωνε, μὴ δὲν ἐδωγάει δάκρυ. Ἐκεῖ μὲ ὄρθηκε ὁ Σταμάτης. "Ἐφρυγε. Τοῦ χάρισα μιὰ ποιητικὴ ἀνθολογία νὰ τὴν ἔχει· σὰ δούνα καὶ πιά δὲν ξανακουανθιθήκαμε.

Ἦταν προχωρημένη νύχτα ὅταν κωπύτησαν οἱ καμπάνες. Φάλαγγες αὐτοκινήτων ξεφύρτωναν στρατιώτες σὲ πολλὰ σημεῖα κάτω ἀπὸ τὸ χωριό. Ἡ ἀντίστασις μας θὰ ἦταν πιά σκέτη αὐτοκτονία. "Ἐπρεπε νὰ φύγουμε. Φορτώσαμε στὸ γαμάρι μας ρούχα καὶ ἀλεύρι, κλειδαμπάρωσες τὸ σπῆτι καὶ κλήραμε τὸ δρόμο τῆς προσφυγιάς.

★
ΜΕΡΑ ΤΕΤΑΡΤΗ. Τὴν τέταρτη μέρα (15 τοῦ Ἰουλίου 1943) πρῶτα ἀνίχνεψαν τ' ἀεροπλάνα τὸν τόπο καὶ ἔβριζαν πυροβολίδες· ὕστερα τὸ γερμανικὸ πυροβολικὸ μᾶς κινήγησε. Στὸ πρῶτο χωριὸ πού πήγαμε νὰ κενεφύγουμε, σὰν ἔ-πεσαν οἱ μπαμπούρες μᾶς στρατοκοί-ταϊκαν καὶ φύγαμε. Ἰσως νὰ νόμι-ζαν οἱ ἄνθρωποι πὼς μᾶς εἶχαν σταμπάρει οἱ Γερμανοὶ μὲ κίτρινες πεντάλφες σὰν τοὺς Ὀθρινοὺς καὶ θὰ μᾶς ὀρίσανε ἀκόμα καὶ ἂν κρυ-δύμασε στὸ κέρατο τοῦ βοδιοῦ πού λείει ὁ λόγος. Τὶ σοῦ εἶναι ὁ ἄνθρω-πος! λουλούδι καὶ σαπινοκίττα.

Εἶδαμε τοὺς καπνοὺς ν' ἀνεβαί-νουν πάνω ἀπὸ τὸ ψηλὸ δουνὸ πού ἐκρύβε τὸ χωριό. Μᾶς ἔκλειναν. Τὶ θὰ γινόντασε χωρὶς σπῆτι μέσα στὸ χαλασιὸ τοῦ κόσμου; Ἐρωτώ-σαμε σὲ σπιλιές τῆς χαράδρας καὶ τίς γεμισμαὶς ὀγγούς καὶ μοιρολό-για. Κι αὐτὲς μὲ τὴ σειρά τους μᾶς γέμισαν φύλλους καὶ ταμπού-ρια γιὰτὶ ἐκεῖ ἦταν μαντριά γιδο-ῶν.

Σ' αὐτὴ τὴ δυστυχία μας χαλ-κεύτηκε μιὰ θαυμασία ὁμοφυγία· γίνουμε ὅλοι οἱ χωριανοὶ ἓνα. Μοι-άζαμε μὲ πολυάριθμη τοιγάνκη οἰκονόμεια. Δὲ μᾶς χωρίζαν τώρα φράχτες καὶ ξερολιθιές. Ἀργότε-ρα, στὴ "Ραφωδία τῶν βράχων", προσπαθώντας νὰ μεταφέρω σὲ σπῆ-χους τὸ χαλασιὸ, ἔγραψα γι' αὐτὴ τὴ στιγμή: «Δώδεκα τοῦ μεσημε-ριοῦ σὰν ἔφεξε / στὴ σκοτεινὴ χα-ράδρα τῶν δουνῶν μας / μὴ ἓνα τρικιερὶ ἐρχόταν ἢ ἀγῶνη / ν' ἀνά-φει τίς σθησιμένες μας λαμπάδες. / Καὶ τότε δώσαμε τὰ χέρια / περὶ αὐ-τῶν ἀδερφῶν, μὴ ἐμπιστοσύνη».

Τὸ δειλινὸ καταλάγιασαν οἱ κα-πνοὶ. Τὰ σύρματα δούλεψαν καὶ μῆλυσαν πὼς οἱ Γερμανοὶ ἀποσύρ-θηκαν. Κάμποσο πήραμε τὴν ἀ-

πόραση καὶ γυρίσαμε. Τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα κατέβηκε ἀπὸ τὸ χωριὸ στὴ γούνη πού διαδίζαμε, ἀγρια-στικές μυροειδὲς πού κράτησαν ὁδο-μάδες ἀπὸ ψημένα γατιά, ποντί-κια, κότες, φιδία, δέρματα. Τὰ οὐ-ράνια πασπάλιζαν λεπτότατη στά-χτη. Τὶ ἀπόμεινε; Ὁ νοῦς μου δὲν πήγαγε στὸ αὐριο, στὴν ἐπιδίωξη· σταματοῦσε ἢ ζωὴ στὰ χτεσινά. Προχωροῦσα σὰ χαμένο κορμί, πὲς πὼς ἔδλεπε ἓνα σκιάχτρο, γιὰτὶ ἦξερα τὶ θὰ ὀρῶ· οἱ ἄλλοι ἐλπίσαν καὶ πατοῦσαν σταθερά. "Ὅπως τὰ φαντάστηκα ἦσαν. Ἀ-πὸ τὰ ἑκατὸν τριάντα καστρόπυρα ἐκαψαν τὰ ἑκατὸν δώδεκα σὺν τὸ σχολεῖο, τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ με-ναστήρι. Αὐτὸ γριές πού εἶχαν μεί-νει, δρέθηκαν μισότρελες καὶ μισο-ψημένες καὶ ἔβω ἀπὸ τὸ χωριὸ τὰ κουφάρια ἐνὸς ἀνθρώπου πού ἔ-γινε στόχος τῶν δολοφόνων... Σκε-φτεῖτε νὰ πέφαμε στὰ χέρια του!

Κύλησε ὁ καιρὸς. Στὰ μέσα τοῦ χωριόπουρου κατέδρασαν τὰ σύννεφα καὶ μεγάλωσε ἡ δυστυχία μας. Τό-τε ἦταν πού ὀργηκε τὸ φάντασμα μέσα ἀπὸ τὴν ὀμίχλη καὶ τὴ βρο-χή. Τὸν ὀδήγησε ὁ «Διεμνηνέας» στὴ μέση τῆς καλύδας. Οἱ γριές παραμέρισαν ἀπὸ τὴ φωτιά. Κά-ποια ἔβριζε πουνάρι καὶ ὁ ἀρχάγ-γελος γέμισε ἀνταῖνια. Ψιλό, ξανθὸ, ὠραίο, παιδί. Μὴ μοιρολό-γος κατάρης· οἱ ἄλλες τὴν ἀποπῆ-ραν. Παραμέρισαν νὰ στεγνώσει ὁ Γερμανὸς στρατιώτης στὴ φωτιά. Ἐκείνος δὲν τολμούσε. Κοιτούσε τὰ πρόσωπα, πήγαμε νὰ μαντέψι-καὶ φέλιξε.

— Εἶδε τὸ χάος, μετάφρασε ὁ «Διεμνηνέας» καὶ πῆρε τὰ δουνὶ γιὰ νὰ γλυτώσει, εἶναι ἄσπιλος. Οἱ γριές κοιτάζονταν. Τὶ νὰ πουν; Καταλάγιασε ἡ ἀνθρωπία τοῦ στρα-τιώτη. Κατὰλαβε πὺξ ὁ κόσμος ἐ-δῶ ἦταν ἡμερὸς. Θὰ δὲν δέχονταν. Ἐκεῖ ἀπάνω ὀρόντησε ἡ πόρτα καὶ στὸ κατόφλι στάθηκαν μὲ αὐ-τόματα τὸ χέρι ὁ «Κουρέας» καὶ ὁ «Οἰκοδόμος». Κέρωσε ὁ ξένος στρατιώτης· ὡς ἐδῶ θὰ ἦταν· ἴ-σως σκέφτηκε.

Κι τότε ἔγινε κάτι ἄλλο, πού δὲν τὸ δάξει ὁ νοῦς. Πετάχτηκαν ἀπάνω οἱ γριές καὶ περιέκυλιναν τὸ Γερμανό. Φώναζαν καὶ χειρο-νομοῦσαν κατὰ τὸ μέρος τῶν παρτι-ζάνων, ὅπως ἀκριβῶς χουγιάζουν στὸ γερᾶνι τὴν ὥρα πού ζυγίζεται ν' ἀράξει τὴν κότα.

— Δὲ δίνουμε τὸ παιδί νὰ τὸ σκοτώσετε, τὸ καρτερεῖ ἡ μανούλα του, μίλησε ἡ ψηλόλιγνη μάνα τοῦ «Κουρέα».

— Εἶναι ἄσπιλος, τοὺς πληροφο-ρήσε ὁ «Διεμνηνέας».

Κατέδρασαν τὰ ὄπλα· ἔπασε σιω-πή. Ὁ «Οἰκοδόμος» ἀνοῖξε τὴν ταμπάκα του, ἔστριψε τοιγάρω καὶ τὸ πρόσφερε στὸν ξένο.

Ἀπὸ τότε κουράστηκαν νὰ φά-χων γιὰ ἀνάλογη συμπεριφορὰ σὲ μαρτυρίες καὶ κείμενα πού νὰ κου-ρελιάζουν τόσο ἀποφασιστικά τὸ μίσος.

Ο ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ

Τὰ ἔλατα τοῦ χωριοῦ μου

Εἶναι καύχημα στὸ κάθε χωριὸ νὰ ἔχει ἓνα δάσος πικρὸ καὶ παρθέ-νο γύρω του, ἀπὸ λαμπαδιώτῃ ἔ-λατα, ἢ ἀπὸ πλατύκλαδα ρουπάκια. Αὐτὸ γιὰ τὸ χωριὸ εἶναι φυλάκας καὶ ὀγεία, εἶναι τὸ στολίδι τοῦ τό-που. Ὁ διορισμὸς ἐξαναγκάζει τὰ ἄτομα νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ μέ-ρος πού περᾶσαν τὰ παιδικὰ τους χρόνια καὶ νὰ ταξιδεύουν ὅμως ἡ φυσικὴ εἰκόνα τοῦ χωριοῦ στὰ διάστημα τῆς ἀποδημίας μένει ὁ-λοζώντανη στὴ μνήμη καὶ ἡ ἐπι-θυμία τῆς ἐπιστροφῆς εἶναι πόθος ἀσέστος.

Στὸ βορειοανατολικὸ τρίμηνο τοῦ χωριοῦ μου Δίκωφο ἔνα ἀπὸ τὰ 44 φτωχὰ καὶ γεμάτα παρακηλὴ χωριά τοῦ Ζαγοριοῦ, μιὰ τοποθε-σία ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐλατό-φυτη, ἀγκυλιάζει μιὰ τεράστια ἐκταση. Τὰ ἔλατα βρίσκονται σὲ τέτοια διάταξη πού νομίζεις ὅτι τὰ φύτεψαν ἀνθρώπινα χέρια. Ὁ-λα εὐθυγραμμισμένα σὰν νὰ τὰ κοῦρεψες μὲ ψαλίδι, μαυροπράσι-να, ψηλά γεμάτα εὐωδία ὁλες τῆς ἐποχῆς. Σὰν βρεθεῖς στὸ μέρος αὐ-τό, νομίζεις ὅτι σὲ προσκαλοῦν καὶ σοῦ δίνουν τὸ χέρι γιὰ νὰ σὲ τρα-βήσουν κοντὰ τους. Πλησιάζεις καὶ αἰσθάνεσαι τὴν ἀνάγκη νὰ προ-χωρήσεις. Τὰ πρῶτα ἔλατα, σὲ τραβῶν, τὰ παραμέσα σ' ἀγκυλι-άζουν ἡδονικά, σὲ κρατοῦν στὰ σπλάχνα τους!

Τὸ ἔλατο εἶναι πολὺ περίφανο δέντρο. Ἐκεῖ πού θὰ φυτρώσει, δὲν δέχεται ἄλλο δέντρο ξένης ράτσας στὸ πλευρὸ του. Θὰ τὸ δι-ώξει, θὰ τὸ πνίξει μὲ τὸ μπῶι του. Ὅμως τὸ μεγάλο ἔλατο θὰ φιλο-ξενήσει τρυφερὰ τὸ μικρὸ ἐλατάκι πού φυτρώσει μπροστὰ του καὶ θὰ τὸ προστατέψει μὲ τὸν ἴσκιό του. Δὲν δέχεται ὅμως μιὰ Γκορξιά ἢ μιὰ Κρανιά, πού οὐδέποτε θὰ τὴν βρεῖς μέσα στὰ ἔλατα. Ἀποτρα-θημένη αὐτὴ ἄσχημη, θὰ φυτρώ-σει σὰν ψωρίδα σὲ λάκκο, στὸν ὄχτο τοῦ χωριοῦ, ἢ καταμεστὴς τοῦ δρόμου.

Εἶναι ἀνάγκη οἱ σημερινοὶ ἄν-θρωποι νὰ ἐπισκέπτονται ἀπὸ κα-μὴν φορὰ τέτοιες τοποθεσίες. Τὰ ἄγχα οἱ ἀπληγίες, ἐκεῖ παραμε-ρίζουν. Μέσα στὰ ἔλατα γίνονται ἀλλόδοξ τῆς καταπόνησης φυλά-κης, πού εἶναι γεμάτη ὀρλό καὶ μυστήριον! Ἐκεῖ θὰ βρεῖς ἓνα δι-αφορετικὸ κόσμον ἄκακον καὶ ἀπο-νέμετο. Τὰ πούλακα πού τιτιβί-ζουν. Στὴ ρίζα τοῦ γίγαντα, θὰ βρεῖς τὸ ταπεινὸ ἀγριολούλουτο, τὰ ἀμάρταντα, τὴν σκάρφη. Μὴ ἀτέ-λειωτη σειρά ἀπὸ ἔντομα νὰ πε-γαυνοῦνται εἰς τὸν κορμὶ τοῦ ἔλατου πού εἶναι γεμάτορετσίνι.

Τὰ ἔλατα στὶς γειῶδες τοῦ χει-μῶνα δὲν ἀλλάζουν χρώματα. Ἀλ-λάζουν ὅμως διαγωγή μὲ τ' ἀνε-μόδωρι. Λυγίζουν τίς κορφὰς πό-τε μὲ χάρη καὶ πότε κοντεύουν νὰ τσακιστοῦν ὀλῆκερες. Μέσα ἀπὸ τὴν στρατιὰ τοῦ δάσους μὲ τὴν κα-

κοκαιρία καὶ τὴν μπόρα ἀκούεται ἓνα βουτὸ πού χάνεται καὶ πνί-γεται στὸ ἴδιο τὸ δάσος. Τὰ χιόνια ἀλλάζουν τὴν ὄψη τους. Τὰ ἔ-χοντα ὄταν πέφτουν σὰν νὰ τὰ φιλοξενεῖ σιωπηλὰ καὶ ἄμλητα. Τὸ παγωμένον κάτασπρο φορτὶ φωσφορίζει στὴ σιλουέτα τους, ὁ-πέρωχο σύμπλεγμα χρωματισμῶν, τὸ ἄσπρο μὲ τὸ πράσινο.

★
Τώρα πού κάνω ἀράϊα ταξίδια γιὰ νὰ ἀνέσω στὰ ψηλὰ δουνὰ τοῦ χωριοῦ μου καὶ τὰ περιτριγυρί-ζω μόνον μὲ τὴν ἀνάμνηση γεμάτη πό-θους καὶ νοσταλγία, πού θέει μου ἄραξε μυθικὴ μορφή, νὰ παίρνω τὸ εὐλογημένον αὐτὸ δάσος τῶν ἐ-λατῶν, πού ἔξωρα καὶ γνόρφα ἀπὸ μικρὸς· Ἀλλάζειν οἱ πλάεις οἱ ἄνθρωποι, ἀλλάζειν ὁ ἐνὶς μου, τὸ δάσος ὅμως τοῦ χωριοῦ μου εἶναι τὸ ἴδιο. Ἀν εἶναι πλη-γωμένο εἶναι γιὰτὶ δὲν γίνεται ἡ-συχνομένη γιὰ τὴν προστασία του. Χάνονται καὶ χρόνι τὰ φυ-τάνια, νυφούλες ὡστόσο ἀπὸ τὰ χέρια ληστῶν γιὰ ἐμπορία.

★
Πρέπει ἄγρυπνα νὰ τὸ φυλάει οἱ ἀγροφύλακες. Ἀλήθεια πού ἦ-ταν τόσα χρόνια πού γίνεται τὸ κακό; Ὅστε γίδι, οὔτε πρῶτα τῶν ὀλῆκων, δὲν πρέπει νὰ περ-νάει τὸ καλοκαίρι ἀπὸ τὴν καρδιά τοῦ δάσους, καὶ ἀπὸ τὰ μονοπάτια του. Νὰ μὴ μολύνουν τὸν τόπο τῆς ἐμνηστῆς καὶ τοῦ Παραδείσου. Ἐ-πὶ ἀλλοίωμόν μας ἂν πεθάνουν τὰ ἔλατα!

Σὰν πεσοσκωμένος θὰ φαίνεται ὁ τόπος, καὶ τὸ στεγνὸ ἄγρι πού ἔρχεται ἀπὸ ἐκεῖ ἔπῃν ὡς ἐδῶ γιὰ νὰ βροσώσει τὴν μολυσμένη καὶ γεμάτη ἀρρώστιας ἀμύσφαρα θὰ σόήσει θὰ χαθεῖ...

ΤΟΛΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΗΠΕΡΟΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

Τὸ βράδυ τῆς 17 Ἀπριλίου 1980 στὴν αἴθουσα τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐστίας ἔγινεν ἡ ἐγκαίνια τῆς ἐκθέσεως ζωγρα-φικῆς τοῦ Θεσσαλονικέως ζωγρά-φου Ροδόλφου Ἐλευθεριάδη, ὁ ὅ-ποιος σπούδασε στὴν Ἀνωτάτη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ἀμ-νιεύτου. Τὰ πούλακα πού τιτιβί-ζουν. Στὴ ρίζα τοῦ γίγαντα, θὰ βρεῖς τὸ ταπεινὸ ἀγριολούλουτο, τὰ ἀμάρταντα, τὴν σκάρφη. Μὴ ἀτέ-λειωτη σειρά ἀπὸ ἔντομα νὰ πε-γαυνοῦνται εἰς τὸν κορμὶ τοῦ ἔλατου πού εἶναι γεμάτορετσίνι.

Σὲ σχετικὴ ὀμίλια πού ἔκανε ὁ κ. Ἐλευθεριάδης, μὲ προβολὴν συμ-τείνων διαφανειῶν, παρουσιάσε τὸ ὅλο ζωγραφικὸν τοῦ ἔργου, πού ἀ-νήκει στὴν τεχνολογία τοῦ μετα-φυσικοῦ συμβολισμοῦ, ἐμπνευσμέ-νο ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο καὶ νεώτερο Ἑλληνικὸ πολιτισμὸ. Ἡ ὄλη ἐν-δύλωση καλύφθηκε τηλεοπτικῶς ἀπὸ συνεργεῖο τῆς YENED.

ΜΑΤΙΞΣ
ὁλὰ ἀεραδόμενα

ΕΚΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΓΥΦΤΟΚΑΜΠΟ

Προσωπικὲς ἀναμνήσεις καὶ ἐ-πιζήσεις, πού κάνουν τὴν ψυχὴ μας νὰ ριγᾷ καὶ τὴ σκέψή μας νὰ φερούργει στὰ περασμένα, στὰ χρόνια τοῦ παλιοῦ καλοῦ καιροῦ, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα. Νὰ τί γράφαμε στὸ Ἡμερολόγιο τοῦ '53.

Ἐνα χαρούμενο Ἀδωνυστιανικὸ πρωῒν, πού ἡ φύση μ' ὅλα τὰ θέλ-γητρά της χαμογελοῦσε σκορπών-των γύρω ἄφθονο τὸ ἄρωμα τῶν δέντρων τοῦ Ζαγοριοῦ μὲ ξεκινή-σαμε μὲ τὸ λεωφορεῖο —διανυτέ-ρευσαν στὰ χωριά τότε— ἀπ' τὴν γραφικὴν χωριὸ μας, τὸ Τσερδάρι, γιὰ μιὰ ἡμερήσια ἐκδρομὴν στὰ βα-θυστα πεῖρα καὶ τὰ ψηλὰ ἔλα-τά τοῦ Γυφτοκάμπου. Νὰ ρυφή-ζουμε ἀχόρταγα τὸν καθάριο καὶ μωρῶμενο ἀέρα μὲ σύγχρονα ν' ἀντλήσουμε δυνάμεις ἀπ' τὴς ἀστεί-ρευτες πηγές μὲ τὰ κελαρυστὰ καὶ γάρφαρα νερά καὶ ν' ἀπολαύσου-με τίς περισσεῖς χάρες τοῦ πανέ-μορφου Ζαγοριοῦ μας, τῆς μικρῆς αὐτῆς Ἑλβετίας τῆς Ἑλλάδος μας, ὅπως πολὺ σωστά καὶ πολὺ δίκαια τὸ ἀπεκάλεσαν πολλοὶ καὶ τὸ ἀπο-θανάτισε στὴ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαίδειᾳ τοῦ Πυρροῦ, ὁ ἀ-ἐμνηστὸς Γυμνασιάρχης τῆς «γε-ραρᾶς» Ζωσιμαίας Σχολῆς Χρή-στος Σούλης.

Εἶναι μιὰ ἐκλεκτὴ παρέα πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς κ.κ. Κώ-σταν Γκράτζιον, Γυμνασιάρχην, πα-τέρα τοῦ σημερινοῦ Ἀρχηγοῦ Γ.Ε.Ε.Θ.Α. Ἰωάννης Τότσικαν, δικη-γὸρος, Δημήτριον Δραγατιδην, ἔ-μπορον Θεσσαλονίκης μὲ τὴν θυ-γτέρα του Μαρούλα, Θωμά Πα-πανικολάου, Γεώργιον Βουκαλῆν, Κώσταν Δούκαν μὲ τὴν σύζυγόν του Πάνθηα, Γεώργιον Οἰκονόμου, δικηγόρον, Δημήτριον Καμινάρην, ἔμπορον, Ἀλέξιον Ντιναλέξην, παντοπώλην, Κίμωνα Καρποζῆν, δάσκαλον, συνταξιούχον, Γεώργι-ον Ἐμμανουήλ, ἐπίσης, Ἀπόστολον Ἰωαννίδην, συνταξιούχον Ἑλλη-νοδιδάσκαλον, Δημήτριον Τζόκαν, Παντελῆν Βλαχόπουλον, Σπυρί-δωνα Οἰκονομίδην, Ἰωάν. Λιόγ-καν, (δημ.) λον, Σπυρίδωνα Στεφα-νίδην, (συν) χον δάσκαλον, Κώσταν Στεφανίδην μὲ τὴν σύζυγόν του Ἀ-μαλία καὶ τὴν κουνιάδα του Βασι-λικὴν Καρποζῆν, οἱ διδες, τότε, Μαρίνα Λιόγκα, Ὀλυμπία Παπα-νικολάου, Ἐδμήτρια Παπανικολά-ου καὶ ὁ υπογράφων.

Τὸ ξεκίνημα στὶς 6.30 τὸ πρωῒ ἦταν πολὺ εὐθυμὸ καὶ γέμισε τὸ χωριὸ μὲ τραγούδια. Ἡ διαδρομὴ ὑπέρωχη ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Στὶς 8 π.μ. φθάνουμε στὸ γραφικώτατο Κοκοῦλι. Μᾶς ὑποδέχεται μὲ ἐγ-καρδιότητα ὁ τέως Γενικὸς Γραμ-

ματέας τῆς Διᾷ κῆς Ὁμοσπονδίας Ἑλλάδος ἀξιότ. κ. Κώστας Λαζα-ρίδης μαζί μὲ τὴν ἐρίτιμο σύζυγόν του καὶ μᾶς προσφέρουν ἀναψυκτι-κά. Τοὺς παίρνουμε μαζί μας μέ-χρι τὸ Τσεπέλοδο.

Φθάνουμε στὸ Καπέσοδο. Μᾶς ὑποδέχονται στὸ ἀρχοντικὸ τοῦς ὁ-συν)χος δάσκαλος κ. Δούκας μὲ τὸν ἐν ἐνεργείᾳ γιού του κ. Πάγ-κο καὶ στὴν αὐλὴν τοὺς μᾶς προσφέ-ρουν ἀναψυκτικά. Ἐπισκεπτόμα-στε τὴν Πασχάλειον Σχολήν, ὅπου θαυμάζουμε τὴν χάριτα τοῦ Ρήγα, τὴ μία ἀπ' τῆς τρεῖς πού σώζονται σήμερα. Παράκληση τοῦ Δ)ντῆ τοῦ Σχολείου κ. Χαρίλαου Κοστο-δήμου στὸν ἀείμνηστο Κώστα Γκράτζιο γιὰ μεσολάβησιν στὸν Ἀρχιεπίσκοπον Σπυρίδωνα γιὰ ἀ-ποδέσμευσιν μέρους τῶν χρημάτων γιὰ ἐπισκευὴν τοῦ διδακτηρίου.

Ὅπως γνωρίζουμε ὁ Σπυρίδων ἐπὶ πολλὰ χρόνια —δὲν ξέρω πό-σα— διαχειρίζονταν τὰ χρήματα τῶν κληροδοτημάτων τοῦ Ζαγορι-οῦ.

Συνεχίζουμε τὴ διαδρομὴ καὶ χωρὶς νὰ περάσουμε μέσα ἀπ' τὸ Τσεπέλοδο, πού θὰ περνούσαμε στὸ γυρισμὸ, φθάνουμε στὸ Σκα-μνέλι. Τὸ Χριστιανικὸν μας καθε-δρὸν ὀδηγεῖ τὰ δῆμάτῃ μας στὴν Ἐκκλησίαν. Μετὰ τὴν ἐκκλησίαν ὁ κ. Θεόδωρος Φραγκουλῆς, πού ὁ-πνέτησε σὰν στρατιώτης τὸ '40 στὸ χωριὸ μας καὶ ὁ πατέρας του (συν)χος Ἑλληνοδιδάσκαλος ἀεί-μνηστος τώρα Θεοφάνης Φραγκού-λης μᾶς προσφέρουν ἀναψυκτικά

στὸ καφενεῖο τοῦ χωριοῦ. Φθάνου-με στὸ Γυφτοκάμπο ὕστερα ἀπὸ κάμποση διαδρομὴν ὅχι μὲ πολὺ καλὰς ὁδικὰς συνθήκες, χωματό-δρομος ἦταν, νεοφικαγμένους, τὶ πε-ριμέναμε περισσώτεροι.

Δὲν ξέραμε πὼς νὰ ἐκδηλώσου-με τὴ χάρα καὶ τὴν ἐκπληξή μας μπροστὰ στὸ μεγαλεῖο τῆς δημι-οῦργας. Ἡ χάρα μᾶς εἶναι ἀφάν-στη πού τόσο ἀφειδώλευτα τὸ σφ-φὸ χέρι τοῦ Δημιουργοῦ σκάρει σ' αὐτὸ τὸ μαγευτικὸ τοπίο. Βου-νὰ καὶ φαράγγια ἀπότομα σκεπα-σμένα μὲ πανύψηλα καὶ αἰωνόβια δένδρα, ἀπέραντα δάση, ἀπ' τὰ ὁ-ποῖα πάρα πολλὰ ἔχει νὰ ὠφελη-θεῖ ἡ Ἑθνικὴ μας οἰκονομία ὕστε-ρα ἀπ' τὴν διανοίξιν τοῦ δρόμου, χῆ-ρη στὴ γενναῖα δωρη ἐπιχορήγησιν ἀπ' τὸ Ἑθνικὸ Ἰδρυμα «Βασιλεῖς Παῦλος».

Κάτω ἀπ' τὰ θαύσματα δένδρα γευματίζουμε καὶ πίνουμε ἀφθονο γάρφαρο νερό, πού κελαρυστὸ τρέ-χει ἀπ' τὴν παρακείμενη ὄρση. Ἀθελὰ μᾶς ἔρχεται στὸ νοῦ τὸ

γνωστὸ προσκοπικὸ τραγούδι: «Τὰ ἔλατια μᾶς χαρίζουν τὴν φηλὴ κορμιοστασιά...» Ἐπακολουθεῖ κέ-φι αὐθόρμητο καὶ ἀδιάπτωτο, πού σκορπίζουν καὶ τὰ ἔξωπνα ἀστεία τοὺς πολλοὶ ἀπ' τοὺς ἐκδρομείς μ' ἐπικεφαλῆς τὸν ἀστείον τῆς παρέ-ας, δεξιοτέχνη καὶ ἀριστοτέχνη στὸ σκάρωμα πανέξυπνων ἀνέκδοτων, κ. Δημήτριον Καμινάρην.

Στὶς 3 ἡ ὥρα μετὰ τὸ μεσημέρι ἐπιβιβάζομαστε στὸ λεωφορεῖο καὶ παίρνουμε τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Βιαζόμαστε γιὰτὶ πρέπει νὰ πε-ράσουμε καὶ ἀπ' τὰ χωριά Τσεπέ-λοδο καὶ Βίτσα, πού πανηγυρίζαν τὴ μέρα αὐτὴ.

Στὸ Τσεπέλοδο μᾶς ὑποδέχον-ται ἐγκαρδιάτα οἱ ἀξ. κ.κ. Κόν-κορης καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστή-μιου τῆς Θεσσαλονίκης, Μαστορί-δης, Γενικός Ἐπιθεωρητῆς Μ.Ε. Θεσσαλονίκης, (ὁ συν)χος διδάσκα-λος Πετρίδης καὶ ὁ Χρήστος Βλα-χόπουλος, πρόεδρος τῆς Κοινότη-τος, πού ἡ γυναίκα του ἀείμνηστη Κλειώ κατὰγονταν ἀπ' τὸ χωριὸ μας ἀπ' τὴν ἀρχοντικὴ γενεὰ τῶν Κυρκοπουλῶν. Μᾶς πρόσφεραν ἀναψυκτικά. Δὲ θὰ ξεχάσω ποτέ τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ ἀείμνηστου σε-δαστοῦ πρεσβυτέρου δασκάλου Πε-τρινῶ μὲ τὸ Ζαγορίσιο νοτά του.

Ἐπισκεπτόμαστε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωριοῦ καὶ μένομε ἐκπληκτοί μπρὸς στὴν καθαριότητα, τὴ γνω-στὴ Ζαγορίσια πάστρα, καθὼς καὶ στὴ νοικοκυρσύνη.

Ἀφοῦ ἐπισκεφθήκαμε τὴν ἱστο-ρικὴν ὄρσην τοῦ χωριοῦ, μὲ τίς το-ξοτὲς καμᾶρες, εἶδαμε τὸ σπῆτι πού διέμεινε ὁ Βηλαρᾶς καὶ βρί-σκεται ὁ τάφος του μὲ τὴν ἐπιτά-φια πλάκα, πού δώρησαν οἱ φοιτη-τὲς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστη-μίου Θεσ/νίκης. Συνεχίζουμε τὴ διαδρομὴ πρὸς Κοκοῦλι παίρνον-τας μαζί μας τὸ ζευγὸς Κοκοῦρη μὲ τὴ μοναχικὴ θυγατέρα τους καὶ τὸ ζευγὸς Λαζαρίδη.

Στὶς 6 ἡ ὥρα τὸ ἀπόγευμα φθά-νουμε στὴ Βίτσα. Τὸ πλῆρες στὴν πλακόστρωτη πλατεῖα τοῦ χωριοῦ εἶχε στρώθει κιάλας. Σὲ λίγα πρό-βαλλον λυγροκόρμες Ζαγορίσιες κοπέλες γυμνῶντες μὲ τὴν ἀρχον-τικὴν Ζαγορίσια στολή καὶ ὀνὶν τὰ θλίμματα καρφώνονταν πάνω τους.

Τὶ νὰ πρωτοθαυμάσει κανεῖς! Τὴ λογιερὴ κορμιοστασιά, τ' ὠραῖο πα-ράστηγμα, τὸ ἀπ' τὸ Ζαγορίσιο κα-θαρὸ ἀέρα ροδαίνωτο, ρεζαῖνὸ πρόσωπο, τὴν περιστά χαρτὴ, τὸ ἀγγλικὸ δάδιμα.

Ἦταν ἄλλο (μᾶς ἐπέτρεπε τὸ πρόγραμμα) νὰ μείνομε στὴ Βί-τσα. Καὶ τὴ στιγμή πού τὸ γλέν-τι ἄρχισε νὰ φουντώνει ὁπορῶν-θήκαμε νὰ φύγομε.

Ἡ μέρα αὐτὴ θὰ μείνει ἀξέχα-ρη γιὰ ὅλη μου τὴ ζωὴ. Τελειώνοντας ἤβλεπα τὸ ἀνεύθυ-νο εὐχὴ σ' ὅλους τοὺς Ζαγορίσι-ους, ὅπου καὶ ἂν βρίσκονταν, νὰ μὴ ξεχνᾶνε στὴ δόλια Ἑσπέρια τὸ πανέμορφο Ζαγόρι μας.

ΝΙΚΟΣ Σ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Τὰ ματούμενα

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 7η ΣΕΛ.

ωματικὸς ὀνηρετὴ στὴν Ἀεροπο-ρία.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΤΟΣ
Δ. ΚΑΛΛΙΔΗΣ

Στις 10 Ιουνίου έπαψε να χτυπάει μια μεγάλη Ζαγορίσια κατά κύριο λόγο, αλλά και Ηπειρωτική γεννητική καρδιά, η καρδιά του Χριστόδουλου Καλλιδή. Ο πολύ-κλαυτος συμπατριώτης μας υπήρξε από κείνους τους ανθρώπους που αφήνουν μνήμη αληθινή, γιατί το κενό που δημιουργεί ο θάνατός τους δεν αναπληρώνεται εύκολα.

Ο Χρστ. Καλλιδής γεννήθηκε στη Μπάνια κατά το 1902. Τα πρώτα παιδικά του χρόνια τα πέρασε στο χωριό του σ' ένα οικογενειακό περιβάλλον, όπου πρωταγωνιστούσε ο πατέρας του, ο οποίος με δάσκαλο τον έκαναν τον Έλληνα στήν Μπαγιώτη Άλξ. Τότε, κατά το διάστημα αυτό της παραμονής του στο χωριό πήρε από το σχολείο και τους γονείς του, ιδιαίτερα από τη γιαγιά του την Αθηνά, που δεν την ξεχνούσε ποτέ του, μια πραγματική Έλληνοχριστιανική αγωγή με ήπιες κοινωνικές αρετές.

Ύστερα από το Έλληνο Σχολείο της Μπάνιας, ο πατέρας του ο Διηγητής, φημισμένος για την εργατικότητα του και τη σύνεσή του, τον έστειλε και σπούδασε στο δημοτικό λύκειο της Σάμου, που το διότινε για πολλά χρόνια και είχε γίνει περιώνυμο ο Μπαγιώτης Αλκιβιάδης Σπειρίδης ή Σπείρας. Από το Λύκειο αυτό τελείωσε άριστα.

Τελειώνοντας απ' αυτό το σχολείο, κατατάχτηκε στο στρατό. Υπηρετήσε σαν έφεδρος αξιωματικός της Στρατιωτικής Έπιμεληθείας, όπου κατά τον πόλεμο του 1940-41 είχε φτάσει στο βαθμό του έφεδρου λοχαγού. Ύστερα από τη θητεία του κληρωτού, διορίστηκε υπάλληλος στην Τράπεζα Αθηνών. Η εργατικότητα, η ευσυνείδησή του, οι διοικητικές του ικανότητες και το πλήθος των άλλων κοινωνικών αρετών του του επέτρεψαν να υψωθεί και να σταδιοδρομήσει άριστα στον Τραπεζικό Κλάδο. Πολύ γρήγορα έφτασε στο βαθμό του Διευθυντή. Με τη συμπύκνωση των Τραπεζών ο πατέρας του υψώθηκε σαν Διευθυντής σε πολλά υποκαταστήματα της Έθνικής Τράπεζας. Σ' αυτές πόλεις της Ελλάδας υπηρέτησε άριστα τις καλύτερες εντυπώσεις για το άνθρωπο ήθος του.

Κατά το 1933 σύνδεσε τη τύχη της ζωής του με την εξαίρετη Ζαγορίσινα από το Μονοδέντρο Λουκία Ζωμάρη. Δημιούργησε ο ποδειγματική οικογένεια. Τύπος και υπογραμμός φιλόστοργου οικογενειάρχη. Η φιλοστοργία του επεκτεινόταν με ζήλευτο τρόπο και προς τους γονείς του και προς τα δέξια του, αλλά και προς όλους τους συγγενείς του.

Όταν ήρθε και γι' αυτόν το

Νεκρολογίες

πλήρωμα του χρόνου, με πολύχρονη εδωκτική δραστηριότητα συναξιοδοτήθηκε, παραμένοντας προσωρινά για εκπληρωτική των οικογενειακών του υποχρεώσεων στην Αθήνα. Ποτέ του όμως δεν έχασε τον τόπο του, τις ρίζες του, το χωριό του, όπου αντίκρισε το πρώτο φως της ζωής του. Η Μπάνια και γενικά το Ζαγόρι ήταν γι' αυτόν η μεγαλύτερη στοργή του, ύστερα από την αγαπημένη του οικογένεια. Ποτέ του δεν έπαψε να ενδιαφέρεται για το χωριό του, αλλά και για κάθε τι το Ζαγορίσιο.

Πόσα χρωστάει η Μπάνια στο ευεργετικό χέρι του Χρ. Καλλιδή είναι αδύνατο να γραφτεί σ' αυτό το σύντομο νεκρολογικό σημείωμα. Αφθονες φορές δοκίμασαν οι φίλοι του χωριανόι την καλοπροαίρετη άρωγή του. Αφειδώλευτη ή συνδρομή του για τη συντήρηση και των καλλωπιστικών της Εκκλησίας και των παρακλησιών του χωριού του. Όπου αναγκαία για να επισκευαστούν οι χαλασμένοι δρόμοι, δρόμοι, και γιορτήρια άμεινσε ο πατριωτισμός του Χρ. Καλλιδή θα έσπευδε να θεραπεύει τις ανάγκες του χωριού.

Αλλά και σαν Ζαγορίσιος δεν έπαυε ποτέ να ενδιαφέρει οικονομικά τις εκκλησίες του Κουκουλιού, του Βραδέτου και άλλων χωριών. Ενίσχυε οικονομικά την προσπάθεια για γεωργική ανάπτυξη του Ζαγοριού και γι' αυτό χρηματοδοτούσε πολλούς Ζαγορίσιους για δημιουργία λεπτοκαρπείων, καθώς και για την καταπολέμηση επιζήμιων θηραμάτων στο Ζαγόρι, όπως της θύρας κλπ. Η τακτική του παρουσία στο πατριό του σπύτι, όχι μονάχα κατά το καλοκαίρι, αλλά και κατά τις μεγάλες γιορτές της Χριστιανοσύνης (Χριστούγεννα και Πασχαλιά) έδινε πραγματικό ζωντανισμό στο χωριό του.

Αλλά και η στήν Αθήνα παρουσία του υπήρξε αξιωματική από άποψη πατριωτικής δραστηριότητας. Σαν μέλος στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ένωσης των Ζαγορίσιων για μερικά χρόνια άφισε με το πέρασμά του από την πατριωτική μας αυτή οργάνωση τις καλύτερες εντυπώσεις. Κατά ένα μεγάλο ποσοστό σ' αυτόν οφείλεται η απόκτηση ιδιόκτητων γραφείων της Ένωσής μας. Δικαιολογημένα η τελευταία Γενική Συνέλευση των Ζαγορίσιων της Αθήνας στις 11 Μάη του 1980 του απόνευσε δίπλωμα τιμής για τα όσα καλά έκανε γενικά για το Ζαγόρι. Πρωτοπόρο στέλεχος έχει αναδειχτεί και στην Ηπειρωτική Έταιρία της Αθήνας, καθώς και σ' άλλες Ζαγορίσιες οργανώσεις και Ηπειρωτικά Σωματεία.

Πέρα όμως απ' όλα αυτά ο Χρ. Καλλιδής υπήρξε και πολύ υποστηρικτής με όλες του τις δυνάμεις για κάθε θέμα που είχε σχέση

με την παιδεία και την καλή λειτουργία των σχολείων της πατρίδας μας. Καλλιέργησε τη λογοτεχνία και τη λογοτεχνία σε ζηλευτό βαθμό. Έγραψε και δημοσίευσε πάρα πολλά Ζαγορίσια ήθη-γραφήματα με μεγάλο ενδιαφέρον στα Ζαγορίσια Νέα, στο «Ηπειρωτικό Μέλλον», στο «Ζαγόριμας» και σε άλλες εφημερίδες.

Ο θάνατός του δημιούργησε μεγάλο κενό και πρέπει να θεωρείται άπώλεια όχι μονάχα στην οικογένειά του, αλλά και στο χωριό του, στο Ζαγόρι και στους ευρύτερους Ηπειρωτικούς κύκλους, από τους οποίους είχαν εκμηδυνθεί τόσο πολύ. Γι' αυτό και η κηδεία του έγινε κατά τρόπο πάνδημο στο Νεκροταφείο της Νέας Σμύρνης στην Αθήνα στις 11 Ιουνίου.

Η εφημερίδα μας συλλυπείται θερμάτα τη γυναίκα του κ. Λουκία, τα παιδιά του Αθηνά και Γεώργιο Σάρο, Μαίρη και Σόλωνα Δερβεμτζή, το μικρό του έγγονο Χριστόδουλο, την άεσπρη του κ. Ελένη Καρετσόπουλου και όλους τους συγγενείς του.

Ο Χρστ. Καλλιδής είναι από κείνους τους θνητούς που δε λησμονούνται. Τα καλά τους έργα κρατούν τη μνήμη τους αιώνια.

«Το Ζαγόριμας»
Σ η μ ε ι ω σ η: Περισσότερα στοιχεία για το Χρστ. Καλλιδή βρίσκουμε κανένα στο διδίο του Κώστα Λαζαρίδη με τίτλο: «Μπάνια» (άρθρ. 19 της Μ.Ζ.Β.) καθώς και στο με τον ίδιο τίτλο (Β') διδίο (άρθρ. 27 της Μ.Ζ.Β.) που βρίσκεται για έκδοση στο τυπογραφείο.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ
ΚΑΣΤΕΛΗΣ

Συμπληρώθηκαν έξη μήνες από το θάνατο του αειμνήστου συμπατριώτη από τη Λάρισα, αρχιμουσικού Μαρμαρίτη Καστέλη.

Από μικρό πηρε μαθήματα μουσικής στα Γιάννινα από τον αειμνήστο Μιχάλη Τζιμόπουλο. Μετά την κατάταξή του στην VIII Μεραρχία διεκρίθη σαν στέλεχος της στρατ. μουσικής. Αργότερα μετατέθη στη Φρουρά Αθηνών, που είχε μαέστρους τον ακαδημαϊκό Μ. Καλομύρη και τον Σωφό-πουλο, με τους οποίους δεχαστήθη και παρηκολούθησε ανώτερα μαθήματα στο Ώδειον Αθηνών, του οποίου ιδρυτής και Διευθυντής υπήρξε μέχρι το θανάτου του ο πρώτος. Υπήρξε συνεργάτης για πολλά χρόνια της ΓΕΝΕΔ. Εμελέτησε δε τόσο έντατα τη θέση του καθηγητού της Ένορχηστρώσεως στο Ώδειο, μετά την αποστράτευσή του.

Η υπηρεσία του στο Σώμα της μουσικής του Στρατού ήταν θριαμβευτική. Γιατί, ενώ ξεκίνησε

ΚΩΝ. Χ. ΠΟΛΛΑΣ
(καπετάν Ζαγορίδας)

Στις 17 Μαΐου άφησε τον μάταιο αυτόν κόσμο για να μεταβεί στον κόσμο της αιωνιότητας και πλησίον των δικαίων, όπως τον άρμοζε, ο αειμνήστος Κων)νος Πολλάς. Καλόφωτος, άγνος, τίμιος, φιλογέρους πατριώτης, κανένα δεν έπικρανε στη ζωή του. Αντίθετα έφάνει χρήσιμος και κατά τον ύμνη εξυπηρετήσε τους έξοχους της διοίκησής του, σε σημείο που έφτασε στην περυσία του χάρη της φιλοστοργίας του.

Ήταν ένας από τους γνήσιους Λαοταγούς που ο θάνατός του άφησε ένα δυσαναπλήρωτο κενό, στην οικογένειά του όσο και στην ίδια την πατρίδα Λάρισα, που είχε αγαπήσει και υπηρέτησε ως πρόεδρος και ως απλός πολίτης.

Κατά τον βραχύ χρόνο που έζη μάχησε πρόεδρος της Κοινότητας μεταξύ άλλων έκδοσης το χωριό με έναν ξενώνα που προβάλλει στο μέσον των έρειπίων.

Ατρόμητος αγωνιστής, πολυμήχανος, με εύθι και τιμω χαρακτήρα είχε διαπλάσθει από τις Ζαγορίσιες καταβολές, υπέρτατη την πατρίδα και κατά την Μικρασιατική καταστροφή. Επίσης γνωστός με το όνομα καπετάν Ζαγορίδας ενέταξε και υπηρέτησε στις ομάδες Έλλήνων Άνταρτών (Ε.ΟΕΑ - ΕΔΕΣ) του στρατηγού Ν. Ζέρβα, από την αρχή μέχρι το τέλος του άγωνα. Πολλές φορές κινδύνεψε να συλληφθεί από τους Γερμανοϊταλούς ή να πέσει στη χείρα των Έλασιτών. Είχε μάθει, όμως τη συνωμοτική τέχνη, ήξερε τα «περάσματα» κι ήταν ατρόμητος. Είχε αναλάβει και φέρει εις πέρας πολλές και δύσκολες αποστολές. Στην Αθήνα έζησε 35 χρόνια. Έχει υπηρέτησε στην Α' σφάλεια των ανακτόρων και στο κεντρικό κατάστημα της Έθνικής Τραπέζης.

Η οικογένειά του και οι συμπατριώτες του ποτέ δε θα τον ξεχάσουν.

Από έθελοντής δεκαεπτά έφτασε στο βαθμό του αρχιμουσικού (άνταρ στρατιωτικού) προαχόμενος από βαθμό σε βαθμό, κατ' έλλογην.

Έγινε πολλών τιμητικών διακρίσεων και του άπενευσθη το πρώτο βραβείο στο Φεστιβάλ Στρατιωτικών όρχηστρών των κρατών του ΝΑΤΟ, που έγινε στην Ίταλντα, όταν ήταν εν ενεργεία. Αλλά και ως συνθέτης ο Μαρμαρίτης έζη μετ' ουσίας τις λίγες επιτυχίες: Συνέθεσε έμβατήρια, έναρμύνισε Δημοτικά τραγούδια με κορυφαίο το «Βουνοπλαγιάς του Ζαγοριού», έγραψε τη μουσική σε μια από τις μενιές «ο άγαπητικός της Βασκούλας» και επένδυσε νότες του το Συμφωνικό ποίημα «Ψηλά στην Πύλη» σε στίχους του μακαρίτη συγγραφέα του Ζήση Παπαθανασίου.

Από έθελοντής δεκαεπτά έφτασε στο βαθμό του αρχιμουσικού (άνταρ στρατιωτικού) προαχόμενος από βαθμό σε βαθμό, κατ' έλλογην.

Έγινε πολλών τιμητικών διακρίσεων και του άπενευσθη το πρώτο βραβείο στο Φεστιβάλ Στρατιωτικών όρχηστρών των κρατών του ΝΑΤΟ, που έγινε στην Ίταλντα, όταν ήταν εν ενεργεία. Αλλά και ως συνθέτης ο Μαρμαρίτης έζη μετ' ουσίας τις λίγες επιτυχίες: Συνέθεσε έμβατήρια, έναρμύνισε Δημοτικά τραγούδια με κορυφαίο το «Βουνοπλαγιάς του Ζαγοριού», έγραψε τη μουσική σε μια από τις μενιές «ο άγαπητικός της Βασκούλας» και επένδυσε νότες του το Συμφωνικό ποίημα «Ψηλά στην Πύλη» σε στίχους του μακαρίτη συγγραφέα του Ζήση Παπαθανασίου.

Νεκρολογίες

ΤΑΣΙΟΣ ΛΙΟΓΚΑΣ

Πά δεν καιρό που διάλεξε ο κόσμος να τον πάρει. Πρωτομαγιά και ο κόσμος φεύγει για τις λουλούδια, ο άειμνήστος Τάσιος Λιόγκας και γι' αυτόν έγραψε για να γιορτάσει. Όμως, ο κόσμος έτοιμάζεται πρωί - πρωί για το αιώριο ταξίδι και σε λίγο ξεκινάει. Είναι ο Τάσιος Λιόγκας, ο πολυαγαπημένος, ο Τασάκης. Ήρθε ο θάνατος στο Τασάκι. Ήρθε ο θάνατος στην οικογένειά του, σε σημείο που έφτασε στην περυσία του χάρη της φιλοστοργίας του.

Ήταν ένας από τους γνήσιους Λαοταγούς που ο θάνατός του άφησε ένα δυσαναπλήρωτο κενό, στην οικογένειά του όσο και στην ίδια την πατρίδα Λάρισα, που είχε αγαπήσει και υπηρέτησε ως πρόεδρος και ως απλός πολίτης.

Κατά τον βραχύ χρόνο που έζη μάχησε πρόεδρος της Κοινότητας μεταξύ άλλων έκδοσης το χωριό με έναν ξενώνα που προβάλλει στο μέσον των έρειπίων.

Ατρόμητος αγωνιστής, πολυμήχανος, με εύθι και τιμω χαρακτήρα είχε διαπλάσθει από τις Ζαγορίσιες καταβολές, υπέρτατη την πατρίδα και κατά την Μικρασιατική καταστροφή. Επίσης γνωστός με το όνομα καπετάν Ζαγορίδας ενέταξε και υπηρέτησε στις ομάδες Έλλήνων Άνταρτών (Ε.ΟΕΑ - ΕΔΕΣ) του στρατηγού Ν. Ζέρβα, από την αρχή μέχρι το τέλος του άγωνα. Πολλές φορές κινδύνεψε να συλληφθεί από τους Γερμανοϊταλούς ή να πέσει στη χείρα των Έλασιτών. Είχε μάθει, όμως τη συνωμοτική τέχνη, ήξερε τα «περάσματα» κι ήταν ατρόμητος. Είχε αναλάβει και φέρει εις πέρας πολλές και δύσκολες αποστολές. Στην Αθήνα έζησε 35 χρόνια. Έχει υπηρέτησε στην Α' σφάλεια των ανακτόρων και στο κεντρικό κατάστημα της Έθνικής Τραπέζης.

Η οικογένειά του και οι συμπατριώτες του ποτέ δε θα τον ξεχάσουν.

Από έθελοντής δεκαεπτά έφτασε στο βαθμό του αρχιμουσικού (άνταρ στρατιωτικού) προαχόμενος από βαθμό σε βαθμό, κατ' έλλογην.

Έγινε πολλών τιμητικών διακρίσεων και του άπενευσθη το πρώτο βραβείο στο Φεστιβάλ Στρατιωτικών όρχηστρών των κρατών του ΝΑΤΟ, που έγινε στην Ίταλντα, όταν ήταν εν ενεργεία. Αλλά και ως συνθέτης ο Μαρμαρίτης έζη μετ' ουσίας τις λίγες επιτυχίες: Συνέθεσε έμβατήρια, έναρμύνισε Δημοτικά τραγούδια με κορυφαίο το «Βουνοπλαγιάς του Ζαγοριού», έγραψε τη μουσική σε μια από τις μενιές «ο άγαπητικός της Βασκούλας» και επένδυσε νότες του το Συμφωνικό ποίημα «Ψηλά στην Πύλη» σε στίχους του μακαρίτη συγγραφέα του Ζήση Παπαθανασίου.

Από έθελοντής δεκαεπτά έφτασε στο βαθμό του αρχιμουσικού (άνταρ στρατιωτικού) προαχόμενος από βαθμό σε βαθμό, κατ' έλλογην.

Έγινε πολλών τιμητικών διακρίσεων και του άπενευσθη το πρώτο βραβείο στο Φεστιβάλ Στρατιωτικών όρχηστρών των κρατών του ΝΑΤΟ, που έγινε στην Ίταλντα, όταν ήταν εν ενεργεία. Αλλά και ως συνθέτης ο Μαρμαρίτης έζη μετ' ουσίας τις λίγες επιτυχίες: Συνέθεσε έμβατήρια, έναρμύνισε Δημοτικά τραγούδια με κορυφαίο το «Βουνοπλαγιάς του Ζαγοριού», έγραψε τη μουσική σε μια από τις μενιές «ο άγαπητικός της Βασκούλας» και επένδυσε νότες του το Συμφωνικό ποίημα «Ψηλά στην Πύλη» σε στίχους του μακαρίτη συγγραφέα του Ζήση Παπαθανασίου.

νό, που άφησε μέσα της και γύρω της. Κι' έμειν' η μόνα μοναχή σαν καλαμιά στον κάμπο. Και κλαίει τη μαύρη κι' άραχλη μοίρα της.

«Ας παρακαλέσουμε το Θεό να αναλάβει την ψυχή σου κι' άς ρίξει δάσκαμο στην καρδιά της πονεμένης μάνας σου.

Νίκος Παπανικολάου.

★

ΨΗΦΙΣΜΑ

Ο Έκπολιτιστικός Σύλλογος Κήπων σε έκτακτη συνεδρίασή του αποφάσισε για το θάνατο του Χριστοδούλου Καλλιδή:

1) Να ειδοποιηθούν για να παραστούν στην κηδεία του οι διαμένοντες στην Αθήνα Κηπαίοι μέλη του Συλλόγου.

2) Να διατεθεί ποσό (1.000) χιλίων δραχμών αντί στεφάνου για την συντήρηση του Εικονίσματος Αγίου Κοσμά του Αιτωλού στην θέση «Αγιος Κήπων» του οποίου ιδρυτής ήταν ο αποθανών.

3) Να μεταβεί αντιπροσωπεία του Συλλόγου να εκφράσει τα συλλυπητήρια και έγχειρίσει αντίγραφο του ψηφίσματος.

★

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Θερμάτα ευχαριστούμε όλους που συμμετείχαν στον πένθος μας για το θάνατο του προσφιούς συζύγου και πατέρα

ΚΩΝ)ΝΟΥ Χ. ΠΟΛΛΑΣ
Η σύζυγος Ελένη
Τα παιδιά του
Τούλα και Φόρης

Η κ. Ελένη Καρετσόπουλου ευχαριστεί θερμά όλους της συμπατριώτες που πένθος της απ' το θάνατο του αδελφού της Χρ. Καλλιδή.

Όλους αυτούς που με οποιοδήποτε τρόπο μας συμπαρησάθηκαν στη μεγάλη μας λύπη για το θάνατο του πολυαγαπημένου μας συζύγου και πατέρα

ΑΝΔΡΕΑ ΔΩΔΟΥ
Θερμά τους ευχαριστούμε.
Η σύζυγος και τα παιδιά του.

★

ΓΙΟΡΤΗ ΡΙΖ. ΣΧΟΛΗΣ

Με την ευκαιρία της λήξεως του διδακτέου έτους 1979 - 80 έγινε στα διδασκλήρια της ΡΙΖΑΡΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ στο Χαλάνδρι η έτήσια γιορτή για την απονομή των πτυχίων στους τελειοφοίτους Έκπολιτιστές (Ανωτέρας Σχολής και Λυκείου).

Στη γιορτή παραβρέθηκαν ο Σεβ. Νέας Ίωνίας κ. Τιμόθεος, ο πρόεδρος της Σχολής κ. Ι. Σαραντάνης, Α. Σουράς, Κ. Αλδόπουλος, Α. Σουράς, Κ. Αλδόπουλος και Θ. Βαλάσης, εκπρόσωποι της Εκκλησίας, των τελειοφοίτων σπουδαστών κ.λ.

ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΤΣΗ
ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ
ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Έγινε πρόσφατα η Γενική Συνέλευση της Ένώσεως Ζαγορίσιων Αθηνών. Σ' αυτή ο Πρόεδρος του άπερχόμενου Δ. Συμβουλίου κ. Κλεόδουλος Βλαδίκας εξέθεσε το έργο του Δ.Σ. και ένεκρίθη: ο άπολογισμός και ο προϋπολογισμός. Από της δραστηριότητας του Δ.Σ. σημειώνουμε:

● Τη δραστηριοποίηση των Γραφείων της Ένώσεως. Τα Γραφεία της οποίας έμειναν ανοικτά τις περισσότερες ημέρες της έδωμάδας, ο δε αριθμός των έγγραφων και λοιπών εντύπων ξεπέρασε τις 5.000.

● Τις ενέργειες για την οικονομική ένισχυση προς διατήρηση των παραδοσιακών οικισμών οι οποίες συνεχίζονται με σχετική επιτυχία.

● Την μεγάλη επιτυχία του άγωνα για την ένισχυση των χωριών μας από το Ριζάρειο κληροδότημα.

● Το ενδιαφέρον για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, την έκδοση καλλιτεχνικού ήμερολογίου, την παροχή στον ΕΟΤ στοιχείων του Ζαγοριού κ.λ.

● Αναφέρθηκαν με λεπτομέρεια οι ενέργειες για την κτηματογράφηση των Δασών και την αναγνώριση των ιδιοκτησιών και τα μέτρα σήμερα αποτελέσματα.

● Παρά τις προσπάθειες της Ένώσεως για την ένταξη του Ζαγοριού στις παραμεθόριες περιοχές, δεν ικανοποιήθηκε, προς το παρόν, το αίτημα.

● Όπως και η ικανοποιητική τηλεοπτική και τηλεφωνική κάλυψη των χωριών του Ζαγοριού.

● Για την ύδρευση των χωριών του Δυτικού Ζαγοριού διευκρινίστηκε, ότι, παρά τις προσπάθειες της Ένώσεως και των κοινοτήτων και την διάθεση μερικών εκατομμυρίων ή λύση του σόδαρου αυτού προβλήματος θα βραδύνει.

● Μετά την ανάλυση και των άλλων δραστηριοτήτων έγινε συζήτηση για διάφορα θέματα και η έγκριση του Νέου Δ.Σ..

● Τα Τά δόματα των έλεγμένων δημοσιεύουμε πιο κάτω.

★

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ Δ.Σ.

ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΩΝ

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

1) Κλεόδ. Βλαδίκας, Πρόεδρος, Κ. Πεδινών, Α. Ριανκούρ 65 τηλ. 6913938
2) Άλξ. Πανοφορόπουλος, Α' Αντιπρόεδρος, Έλατοχωρίου, Πανόρμου 65 τηλ. 6922663
3) Θεόδ. Βασδέκης, Β' Αντιπρόεδρος, Βίτσα, Σωκράτους 66 τηλ. 5227221
4) Άγγ. Δαλαγγέλης Γ. Γραμ., Πέτρας, Αλκαμένους 139 8655916
5) Λεων. Πριμκόρης, Τορτσας, Α. Πεδινά, Ροδού 33 Κολον. τηλ. 5121452
6) Νικ. Βατόλης Δημ. Σχέσεων, Έλατοχωρίου, Εκάδης 49-53 τηλ. 2919517
7) Σοφία Σουγκάρη, Κομήτωρ, Γρεβενθίου, Τζωτζ 5 τηλ. 3621654
8) Ιωάν. Καρατζάς, Ειδ. Γραμ. Κήπων, Μπέτσα 39 Παπ. τηλ. 6513938
9) Ίωάν. Βαλοσύρας, Σύμβουλος, Τριστενό Ματσούκα 17 τηλ. 2237182
10) Γεώργ. Οικονομίδης, Σύμβ. Έλατοχωρίου, Ηπειρά 5 Ηλ. τηλ. 6919763
11) Πέτρος, Καπετάνιος, Σύμβ. Βίτσας, Κυδωνών 10 Ν. Σμ. τηλ. 6348377
12) Ευστάθ. Σακελλαρίου, Σύμβ. Βίτσας, Κυδωνών 10 Ν. Σμ. τηλ. 6348377

ΕΞΕΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1) Μάγνος Οικονόμου, Νεγιδών, Βελεσίνου 47 τηλ. 3600165
2) Άλξ. Παρολάκης, Κ. Πεδινών, Κορυμδούρου 4 Ν. Πεύκη τηλ. 8025173
3) Θεοδ. Τολόλου, Καπέσο, Μάρτην 12 τηλ. 8212779

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ

1) Άριστης, Ουμάς Βίτσας, Έμ. Μπελάκη 16 τηλ. 3635508
2) Βίτσας, υπό έκλογην
3) Γρεβενθίου, Χρ. Παπαρησοπούλου, Φαίδρου 15 τηλ. 3613704
4) Έλατοχωρίου, Πέλοπιδας Οικονομίδης, Ηπειρά 5 τηλ. 9919763
5) Κατωτάς, Δημ. Θεμελίας, Πρίγκηποντων 6 Βύρωνα τηλ. 7663485
6) Κάτω Πεδινών, Κλεόδουλος Βλαδίκας, Α. Ριανκού 65 τηλ. 6913938
7) Λεοστής, Παντελής Τζαμπούρας, Ρέπια 67, Παπάγου τηλ. 6521117
8) Μακράντου, Έρρη Μουτσόπουλος, Πλάτωνος 111 τηλ. 3217669
9) Πάτω Σουδωνών, Ευστάθιος Λαμπρινός, Πανόρμου 36 τηλ. 6902620
10) Τριστενού, Δημήτριος Παπαλεοντίου, Μένδια 43 τηλ. 6923883
11) Πέτρας, Άγγελος Δαλαγγέλης, Αλκαμένους 139, τηλ. 8655916
12) Φλομπούριου, Χρήστος Σουγκάρης, Παλλάδος 2 Τ.114 τηλ. 3217103

στική ανάπτυξη της περιοχής, την έκδοση καλλιτεχνικού ήμερολογίου, την παροχή στον ΕΟΤ στοιχείων του Ζαγοριού κ.λ.

● Αναφέρθηκαν με λεπτομέρεια οι ενέργειες για την κτηματογράφηση των Δασών και την αναγνώριση των ιδιοκτησιών και τα μέτρα σήμερα αποτελέσματα.

● Παρά τις προσπάθειες της Ένώσεως για την ένταξη του Ζαγοριού στις παραμεθόριες περιοχές, δεν ικανοποιήθηκε, προς το παρόν, το αίτημα.

● Όπως και η ικανοποιητική τηλεοπτική και τηλεφωνική κάλυψη των χωριών του Ζαγοριού.

● Για την ύδρευση των χωριών του Δυτικού Ζαγοριού διευκρινίστηκε, ότι, παρά τις προσπάθειες της Ένώσεως και των κοινοτήτων και την διάθεση μερικών εκατομμυρίων ή λύση του σόδαρου αυτού προβλήματος θα βραδύνει.

● Μετά την ανάλυση και των άλλων δραστηριοτήτων έγινε συζήτηση για διάφορα θέματα και η έγκριση του Νέου Δ.Σ..

● Τα Τά δόματα των έλεγμένων δημοσιεύουμε πιο κάτω.

★

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ Δ.Σ.

ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΩΝ

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

1) Κλεόδ. Βλαδίκας, Πρόεδρος, Κ. Πεδινών, Α. Ριανκούρ 65 τηλ. 6913938
2) Άλξ. Πανοφορόπουλος, Α' Αντιπρόεδρος, Έλατοχωρίου, Πανόρμου 65 τηλ. 6922663
3) Θεόδ. Βασδέκης, Β' Αντιπρόεδρος, Βίτσα, Σωκράτους 66 τηλ. 5227221
4) Άγγ. Δαλαγγέλης Γ. Γραμ., Πέτρας, Αλκαμένους 139 8655916
5) Λεων. Πριμκόρης, Τορτσας, Α. Πεδινά, Ροδού 33 Κολον. τηλ. 5121452
6) Νικ. Βατόλης Δημ. Σχέσεων, Έλατοχωρίου, Εκάδης 49-53 τηλ. 2919517
7) Σοφία Σουγκάρη, Κομήτωρ, Γρεβενθίου, Τζωτζ 5 τηλ. 3621654
8) Ιωάν. Καρατζάς, Ειδ. Γραμ. Κήπων, Μπέτσα 39 Παπ. τηλ. 6513938
9) Ίωάν. Βαλοσύρας, Σύμβουλος, Τριστενό Ματσούκα 17 τηλ. 2237182
10) Γεώργ. Οικονομίδης, Σύμβ. Έλατοχωρίου, Ηπειρά 5 Ηλ. τηλ. 6919763
11) Πέτρος, Καπετάνιος, Σύμβ. Βίτσας, Κυδωνών 10 Ν. Σμ. τηλ. 6348377
12) Ευστάθ. Σακελλαρίου, Σύμβ. Βίτσας, Κυδωνών 10 Ν. Σμ. τηλ. 6348377

ΕΞΕΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1) Μάγνος Οικονόμου, Νεγιδών, Βελεσίνου 47 τηλ. 3600165
2) Άλξ. Παρολάκης, Κ. Πεδινών, Κορυμδούρου 4 Ν. Πεύκη τηλ. 8025173
3) Θεοδ. Τολόλου, Καπέσο, Μάρτην 12 τηλ. 8212779

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΩΝ

1) Άριστης, Ουμάς Βίτσας, Έμ. Μπελάκη 16 τηλ. 3635508
2) Βίτσας, υπό έκλογην
3) Γρεβενθίου, Χρ. Παπαρησοπούλου, Φαίδρου 15 τηλ. 3613704
4) Έλατοχωρίου, Πέλοπιδας Οικονομίδης, Ηπειρά 5 τηλ. 9919763
5) Κατωτάς, Δημ. Θεμελίας, Πρίγκηποντων 6 Βύρωνα τηλ. 7663485
6) Κάτω Πεδινών, Κλεόδουλος Βλαδίκας, Α. Ριανκού 65 τηλ. 6913938
7) Λεοστής, Παντελής Τζαμπούρας,

ΔΩΡΕΑΙ
ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ

★ Ὁ κ. ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΙ-
ΖΗΣ διέθεσε τὸ ποσὸ
τῶν ΔΕΚΑ ΧΙΛΙΑ-
ΔΩΝ ΔΡΑΧΜΩΝ (10.
000) διὰ τὴν ἔκδοση
τοῦ Λευκώματος Ζα-
γορίου στὴ μνήμη
τοῦ πατέρα του Α-
ΘΑΝΑΣΙΟΥ.

★ Ὁ κ. ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΟΝ-
ΤΟΚΑΛΗΣ ἀπὸ τὴν
Ἀρίστη διέθεσε γιὰ
τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐ-
φημερίδας «Τὸ ΖΑ-
ΓΟΡΙ μας» τὸ ποσὸν
τῶν ΤΡΙΩΝ ΧΙΛΙΑ-
ΔΩΝ ΔΡΑΧΜΩΝ (3.
000) στὴ μνήμη τῆς
συζύγου του ΕΛΕΟ-
ΝΩΡΑΣ πού συμπλή-
ρωσε τρία χρόνια ἀ-
πὸ τὸ θάνατό της.

★ Ἡ κ. ΛΟΥΚΙΑ ΧΡ.
ΚΑΛΛΙΔΗ καὶ τὰ παι-
διὰ της ἔστειλαν στὴν
Ἐφημερίδα μας
ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ
ΔΡΑΧΜΕΣ (3.000)
στὴ μνήμη τοῦ συζύ-
γου καὶ πατέρα των
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ.

★ Ἡ κ. ΕΛΕΝΗ Ι. ΚΑ-
ΡΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ μᾶς
ἔστειλε ΧΙΛΙΕΣ
ΔΡΑΧΜΕΣ (1.000)
στὴ μνήμη τοῦ ἀδελ-
φοῦ της ΧΡΙΣΤΟ-
ΔΟΥΛΟΥ ΚΑΛΛΙΔΗ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ὁ Πολιτιστικὸς Σύλλογος
Ἀσπραγγέλων ἀνακοινώνει
ὅτι ἀπὸ 10 ὡς 17 Αὐγού-
στου '80 παρουσιάζει στὸ
χωριὸ του τρεῖς ἔκθεσεις.
Ἡ πρώτη ἀφορὰ 160 Ζαγο-
ρίσιους συγγραφεῖς, ἀπὸ τὸ
Μεθόδιο Ἀνθρακίτη μέχρι
σήμερα. Θὰ ἐκτεθοῦν ἑκα-
τοντάδες βιβλία καὶ ἀντίγρα-
φα ἐξωφύλλων σπανίων ἐκ-
δόσεων. Ἡ δεύτερη — πολυ-
ετῆς ἐργασία τοῦ Λαογράφου
κ. Κ. Π. Λαζαρίδη —
ἀφορὰ τὴ γλωσσίδα τοῦ Ζα-
γορίου καὶ κυρίως τοῦ Βί-
κου. Ἡ τρίτη ἀποτελεῖται
ἀπὸ 25 φωτογραφίες τοῦ ὁ-
περατέρ τοῦ κινηματογράφου
κ. Γιώργου Καβάγια.

★ Ὁρεε λειτουργίας 9—
12 τὸ πρωῒ καὶ 9 μὲ 9 τὸ ἁ-
πόγευμα.

Κοινωνικά

ΓΑΜΟΙ

Ἐγιναν στὴν Ἀθήνα τὴν 26ην
Ἰουνίου ἐ.ε. καὶ εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν
τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (Βύρωνος)
οἱ γάμοι τοῦ κ. Σπυρ. Ἱ. Κατω-
πόδη ἱατροῦ - χειρουργοῦ, μετὰ
τῆς κ. Ἀριστοῦλας χήρας Ἑλ.
Τζιβελέκα, θυγατέρας τοῦ ἐκ Κα-
λωτᾶς - Ζαγορίου κ. Δημ. Θεμελῆ.

ΘΑΝΑΤΟΙ

— Πέθανε σὲ ἡλικία 69 ἐτῶν
ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς Γιώργος Καμ-
τσίκας, συνταξιούχος τοῦ ΙΚΑ ἀ-
πὸ τοὺς Ἀσπραγγέλους. Γιὰ ἀρκε-
τὰ χρόνια πρόσφερε μὲ ἀφοσίωση
καὶ συνέπεια τὴς ὑπηρεσίας Ἐπι-
τρόπου στὴν ἐκκλησίαν τοῦ χωρι-
οῦ. Ἡ κηδεῖα του ἔγινε στὰ Γιάν-
νινα καὶ τὴν παρακολούθησαν οἱ
χωριανοὶ του μὲ συγκίνηση.

— Μὰ καὶ ἄλλος θάνατος γέμι-
σε ὁδὺν τοὺς Δοδριανίτες. Ὑστε-
ρα ἀπὸ σκληρὴ πάλη μὲ τὸ θάνα-
το, παρέδωσε τὴν ψυχὴ της σὲ ἡ-
λικία 86 ἐτῶν ἡ Χρυσούλα Π.
Χρόνη τὸ γένος Σκουτέρη. Ἀρ-
χόντισσα στὸ ἥθος καὶ στὴν πα-
ρουσία. Διέθετε παροιμιώδη φρο-
νημάδα, σύνεση καὶ φιλεργία.

Ἄς εἶναι ἑλαφρὸ τὸ χῶμα τῶν
Γιαννίνων πού τὴ σκέπασε.

Στὴ μνήμη της, ἀντὶ γιὰ στεφά-
νι, ἡ οἰκογένεια Σ. Ζούμπου ἔδω-
σε στὴν ἐκκλησίαν Ἀσπραγγέλων
1000 δρχ. καὶ ἀνώνυμος στὸν Πο-
λιτιστικὸ Σύλλογο τοῦ χωριοῦ
2000 δρχ.

ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ ΛΑΓΙΣΤΑΣ.

Τὴν 29ην Μαΐου πέθανε στὴν Ἀ-
θήνα ἀπὸ βαρὺ ἐγκεφαλικὸ ἐπει-
σόδιο ὁ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΡΠΟΥ-
ΖΗΣ, συνταξιούχος Ταμειάρχης Δι-
ευθυντῆς. Ἐνεργὸ μέλος τῆς Ἐνώ-
σεως Ζαγορίσιων, καὶ Γενικὸς
Γραμματέας αὐτῆς. Πρόσφερε
τὴς ὑπηρεσίας του γιὰ τὴν πρόοδο
τῆς πατρίδας μας.

ΚΗΠΟΙ.— Στὴς 10 Ἰουνίου
πέθανε στὴν Ἀθήνα σὲ ἡλικία
78 ἐτῶν ὁ συνταξιούχος ὑπάλλη-
λος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ΧΡΙ-
ΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ΚΑΛΛΙΔΗΣ καὶ
ἐτάφη στὸ νεκροταφεῖο Νέας Σμύρ-
νης Ἀθηνῶν χοροστατοῦντος τοῦ
Μητροπολίτου Ν. Σμύρνης κ.κ.
Χρυσόστομου.

ΣΚΑΜΝΕΑΙ.— Τὴν 16.6.80
πέθανε ὁ Ἀνδρέας Δωδὸς ἀπὸ τὸ
Σκαμνέλι σὲ ἡλικία 77 ἐτῶν.
Ὁ ἀποθανὼν κατέλειπε τὴν σύ-
ζυγόν του Μαριάνθη καὶ 4 θυγα-
τέρες παντρεμένες.

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Τὸν συμπατριώτη μας κ. Ἰωάν-
νη Νικ. Πολυμερίδη, προαχθέν-
τα κατ' ἐκλογὴν στὸν βαθμὸ τοῦ
Συνταγματάρχου τοῦ Μηχανικοῦ,
τὸ «ΖΑΓΟΡΙ μας» συγχαίρει θερ-
μὰ, εὐχόμενο καὶ σ' ἀνώτερα.

Στὸν ἐπάξια προαχθέντα στὸ
βαθμὸ τοῦ Συνταγματάρχου ἀδελ-
φὸν μας Νίκο Κ. Βελέντζα θερ-
μῶς συγχαίρομεν εὐχόμενοι καὶ
σ' ἀνώτερα.

Οἰκογένεια Ι. ΤΣΕΚΟΥΡΑ

ΕΤΕΡΓΕΤΕΣ - ΔΩΡΗΤΕΣ
ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ
ΤΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ
ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1940

Ἀπὸ τὸ συγγραφέα κ. Μάνθο
Οἰκονόμου, ἐκδόθηκε καὶ κυκλο-
φορεῖ τὸ μὲ τὸν παραπάνω τίτλο
νέο βιβλίον του:

● Μερικὰ ἀπὸ τὰ περιεχόμενά
του:

— Ὀλίγα περὶ τῶν Εὐεργετῶν -
Βιβλιογραφία πλουσιωτάτη.

— Εὐεργέτες - Δωρητὲς χωρι-
ῶν τοῦ Ζαγοριοῦ (ἀναγράφονται
ὅλοι — ἐκτὸς ἀπὸ λίγα χωριά —
πού κατῴρθωσαν νὰ θρεῖ ἀπὸ τὰ
παλιὰ τὰ χρόνια μέχρι τοῦ 1940 —
Τὶ πρόσφεραν σὲ κάθε χωριὸ καὶ
πότε).

Κληροδοτήματα (πῶς λειτουρ-
γοῦσαν αὐτὰ μέχρι τοῦ 1940 καὶ
τὶ ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ γιὰ νὰ ἐ-
παναλειτούργησιν αὐτά).

Ὁ κ. Μ. Οἰκονόμου πρόσφερε
πρὸς διάθεσιν, στὴ μνήμη τῶν προ-
γόνων του καὶ στὴ μνήμη τῶν
προγόνων τῶν κ.κ. Ἀωνόμου Ζα-
γορίσιου καὶ Νικ. Πολυμερίδη,
πού συμπλήρωσαν τὸ ἀπαιτούμενο
ποσὸ γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου,
τὰ παρακάτω:

1. Στὴν Ἐφημερίδα «Τὸ Ζαγό-
ρι μας» ἀντίτυπα 300 γιὰ τὸ ἁ-
γαλμα τῆς Ζαγορίσιας γυναίκας
τῆς Πίνδου τοῦ 1940.

2. Στὸ «Κέντρον Ἐρευνῶν Ζα-
γοριοῦ» ἀντίτυπα 200 γιὰ τὴν ἐκ-
πλήρωση τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

3. Στὴν «Ἐνωσιν Ζαγορίσιων
Ἀθηνῶν» ἀντίτυπα 300, γιὰ τὴν
ἐκδοση τοῦ Ζαγορίσιου Λευκώμα-
τος καὶ

4. Στὴν «Ἡπειρωτικὴν Ἐται-
ρίαν Ἀθηνῶν» ἀντίτυπα 100 γιὰ
τὴν ἐνίσχυση τοῦ Δελτίου Ἐνημε-
ρώσεως.

★ Οἱ Ζαγορίσιοι, πού ἐπιθυμοῦν
νὰ μάθουν τοὺς εὐεργέτες, δωρη-
τὰς, ἀφιερωτὰς τοῦ χωριοῦ των
καὶ νὰ προμηθευθοῦν αὐτὸ τὸ με-
κρὸ βιβλίον ἀνὰ δρχ. 80, ἄς τὸ ἐν-
τῆσουν ἀπὸ τὰ παραπάνω ἀναφερό-
μενα.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ.— Παραίτη-
θηκε ἀπὸ μέλος τοῦ Κοινοτικοῦ
Συμβουλίου Κάτω Πεδινῶν ὁ ὁ-
φθαλμίατρος κ. Εὐσφ. Βούρδας
καὶ τὴ θέσιν του κατέλαβε ὁ κ.
Ἰωάννης Γόγολος.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΔΡΑΧΜΑΙ 1000

Βαρδάκα Φρόσω
Βούδας Πέτρος
Ζωΐδης Μιλτιάδης
Θεόπιστος Ἰωάννης
Κόλλια Εὐαγγελία
Κοντοδήμιος Κ. Δημήτριος
Κοντονάσιος Θεοφάνης
Λαμπρίδης Βασίλειος
Μανδαλάς Κωνσταντῖνος
Πανοφορόπουλος Ἀλέξ.
Πανταζής Μ. Φωκίων
Παντίσης Γεώργιος
Παπαγγέλου Λεωνίδα
καὶ Ἀσπασία.

Παπαπέτρου Π. Ὀλγα
Παρανίκας Νίκος
Πέτροβιτς Ἀσπασία
Πούλιος Σπυρ. καὶ Κώστας
Στάρας Κλέαρχος
Τσουκανέλης Ἀλέκος
Φαρμάκης Ἀνδρέας
Φωτεινὴς Εὐριπίδης
Χαδόλιας Μιχαὴλ
Χατζής Βασίλειος

ΔΡΑΧΜΑΙ 700

Γεννάδιος Μιχαὴλ
Μπαλούγιας Γ. Νίκος
Σταμίδου - Μπίλιου Ἑλένη

ΔΡΑΧΜΑΙ 500

Βασδέκης Δημήτριος
Βασδέκης Ναπολέων
Βουλδότης Ἀθανάσιος
Γιώτας Δημήτριος
Γκαρώνη Νικόκλεια
Γκονιδάρης Ἀπόστολος
Γκολέτση Γ. Ἀνθούλα
Γκολέτσης Ἀριστοφάνης
Γούδα Ἀθηνᾶ
Δαλαγγέλης Κ. Ἀγγελος
Δάλλας Κ. Μιχαὴλ
Ζῶης Παντελῆς
Ζῶης Σπυρίδων
Θεοδοσίου Γεώργιος
Ἰγνατιάδης Κ. Γεώργιος
Καραπέτσης Δημήτριος
Κατσικόπουλος Γεώργιος
Κόντος Ἐλευθέριος
Κυράτσης Κωνσταντῖνος
Λάμπας Δημήτριος
Λάβρου Πελαγία
Μαντζάρης Ἐμμανουὴλ
Μασούρας Ἀλέκος
Ματσούλης Ἀθ. Χριστόδ.
Μουχτάρης Ἰωάννης
Μπούλης Ἐμμανουὴλ
Μπούνα Βασιλική
Μπούτα Δ. Νίκη
Νάνος Ἀλέκος

Παπαγιαννάδου Ζωῆς
Παπαπέτρου Ν. Ἡρακλῆς
Πατσούκας Ἀχιλλεὺς
Πελένης Ἀλ. Κλέαρχος
Πίκου Ὀλγα (Ἀγγελος)
Πολίτη Θεόδωρα
Σεραφεμιδίου Σουλτάνα
Σολωμὸς Γεώργιος
Σφαγγὸς Ἰωάννης
Τζιόφης Ν. Δημήτριος
Τόλογλου Θεοφάνης
Τσολάκης Γ. Ἀθανάσιος
Φωτίου Ν.

Χατζηχρήστος Γ. Χριστόδ.
Χατζηχρήστος Γ. Χριστόδ.